

VANKEUSRANGAISTUSTA SUORITTAVIEN PUOLISOIDEN VERTAISTUKIRYHMÄ JA VOIMAANTUMINEN

Opinnäytetyö

**Stina Podduikin
Lotta Ruotsalainen**

**Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalikasvatuksen suuntautumisvaihtoehto**

Hyväksytty __.__.____ _____

Koulutusala: Sosiaali- ja terveysala	
Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto: Sosiaalikasvatus
Työntekijä/tekijät: Stina Podduikin ja Lotta Ruotsalainen	
Työn nimi: Vankeusrangaistusta suorittavien puolisoiden vertaistukiryhmä ja voimaantuminen	
Päiväys: 28.10.2009	Sivumäärä/liitteet: 32/5
Ohjaaja/ohjaajat: Hannele Tams	
Toimeksiantaja: Jyväällä – projekti	
Tiivistelmä: Tutkimustehtävänämme oli selvittää puolisoiden subjektiivisia kokemuksia ajasta, jolloin heidän miehensä ovat olleet suorittamassa vankeusrangaistusta. Tarkoituksena on kerätä tietoa kohderyhmältä voimaantumisen sekä selvittää vertaistukiryhmään osallistumisen esteitä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa empiiristä tietoa viranomaisverkostojen hyödynnettäviksi. Työssämme tulevat esille voimaantumiseen yhteydessä olevat tekijät sekä vertaistukiryhmään osallistumisen esteitä. Työmme tekee kohderyhmää ja vertaistukiryhmää työmenetelmänä tunnetummaksi. Tutkimuksemme tuo esille kohderyhmän tarpeita, sekä työn aihe on ajankohtainen ja vähän tutkittu. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Käytimme aineistokeruumenetelmänä teemahaastattelua, johon laadimme teemat työmme viitekehyksenä olevasta voimaantumisteoriasta. Analysoimme aineiston teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Tärkeä jatkotutkimuksen aihe olisi vertaistukiryhmän aloittamisen mahdollistaminen perheelle siinä vaiheessa, kun vankeusrangaistusta suorittava on vapautumassa. Lisäksi voisi myös selvittää voimaantumiseen liittyviä tekijöitä vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden kohdalla. Mihin niistä voisi vaikuttaa, ja olisiko voimaannuttavalle vertaistukiryhmälle tarvetta vankilassa?	
Avainsanat: Voimaantuminen, vankeusrangaistus, vertaistukiryhmä	
Luottamuksellisuus:	

Field of study: Social Services, Health and Sports	
Degree Programme: Degree programme in Social Services	Option: Social Pedagogy
Author(s): Stina Podduikin and Lotta Ruotsalainen	
Title of Thesis: Prisoner's wives peer group and empowerment	
Date: 28.10.2009	Pages/appendices: 32/5
Supervisor(s): Hannele Tams	
Project/Partners: Jyväskylä- project	
Abstract: This thesis studied the meaning of empowerment factors which are related to prisoner's wives everyday life. We analysed the reasons why wives didn't come to our peer group existing at the time. This research was qualitative. The theme interview was used as a research method. We based the interview themes on empowerment theory. We analysed the empirical material by using theory directive content analysis. The research results showed wives subjective experiences of the time, when their husbands were in prison. Our research shows precisely the needs of this group for this service. In addition, the purpose of the thesis was to disclose wives opinions. Additionally peer group instructors benefit from this thesis. The thesis topic is current and not widely researched. An important follow-up research topic could be to start a peer group for the families at that time when family member will be freed from prison. Also it would be interesting to find out the empowerment factors related to the prisoners. Would it be possible to influence them and would an empowering peer group be useful in prison?	
Keywords: Empowerment, imprisonment, social support	
Confidentiality:	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	VANKEUSRANGAISTUKSEN SEURAUKSET LÄHEISILLE.....	7
2.1	Perheen saatavilla oleva tuki	7
2.2	Parisuhde ja voimavarat.....	10
2.3	Perhe ja vankeusrangaistus	11
3	VERTAISTUKIRYHMÄ JA VOIMAANTUMISTA TUKEVAT TEKIJÄT.....	13
3.1	Vertaistukiryhmä	13
3.2	Voimaantuminen teoreettisena viitekehyksenä	14
3.3	Voimaantumisen lähtökohdat	15
3.4	Voimaantumisen osaprosessit.....	17
3.5	Sisäinen voimantunne.....	18
3.6	Voimaantumisen ulkoiset tekijät	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
4.1	Tutkimustehtävä	21
4.2	Tutkimusmenetelmä	21
4.3	Tutkimuksen kohderyhmä	22
4.4	Aineiston käsittely ja analysointi.....	22
4.5	Luotettavuus ja eettisyys.....	23
5	VERTAISTUKIRYHMÄ JA PUOLISOIDEN VOIMAANTUMINEN	25
5.1	Vertaistukiryhmään osallistumisen esteitä	25
5.2	Voimaantumista edistävät ja vaikeuttavat tekijät	26
6	YHTEENVETO JA ARVIOINTIA.....	30
7	POHDINTAA	33
	LÄHTEET	36

LIITTEET

Liite 1 Vertaistukiryhmän ohjelmarunko talvi 2008

Liite 2 Harjoitteita

Liite 3 Teemahaastattelurunko

Liite 4 Abstrahointikaaviot

Liite 5 Tutkimuslupa

Liite 6 Laiva-tehtävä

1 JOHDANTO

Lähiyhteisön suhtautuminen perheeseen voi muuttua vankeusrangaistuksen seurauksena. Ystävät tai tuttavat saattavat eristää perheen kanssakäymisestä tai antavat ymmärtää suhtautumisen perheeseen muulla tavoin muuttuneen. Joskus vangin puoliso ja perhe saavat ympäristöltä jopa suuremman rangaistuksen kuin itse vanki. Vankeusrangaistuksilla on monia epäterveitä vaikutuksia perheisiin ja koko yhteiskuntaan epätoivottuina ja ennalta odottamattomina ilmiöinä ja ongelmina. (Perhe muurin toisella puolella 1/2003, 16–17.) Vankien omaiset välttävät kertomasta totuutta. Asiaa kaunistellaan ja peitellään oman häpeän ja syyllisyydentunteen takia.

Tutkimustehtävänäimme oli selvittää puolisoitten subjektiivisia kokemuksia ajasta, jolloin heidän miehensä ovat olleet suorittamassa vankeusrangaistusta. Tarkoituksena on kerätä tietoa kohderyhmältä voimaantumista sekä selvittää vertaistukiryhmään osallistumisen esteitä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa kokemuseräistä tietoa viranomaisverkostojen hyödynnettäväksi. Tutkimme aiheita, koska palvelujen kehittäminen ja lisääminen on tarpeen. Puolisot joutuvat nykypäivänä kokemaan raskaita asioita ja epätietoisuutta läheisestään muurin sisäpuolella. Aihe on mielenkiintoinen, vähän tutkittu sekä ajankohtainen.

Opinnäytetyömme viitekehyksenä on voimaantumisteoria. Yhtenä työmuotona vertaistoiminta tukee puolisoitten sisäistä voimaantumista. Sisäinen voimantunne on omia voimavaroja ja vastuullista luovuutta vapauttavaa tunnetta (Siitonen 1999, 61). Voimaantumisprosessia voidaan tukea monilla toimenpiteillä (Bell & Gilbert 1996, Siitosen mukaan 1999, 95). Näitä voivat olla osallistuminen aitoon sosiaaliseen ympäristöön, aktivointi yhteisöllisiin vuorovaikutustilanteisiin, luovuus ja itsensä toteuttaminen.

Opinnäytetyömme ensisijainen näkökulma ovat läheiset eli vankeusrangaistusta suorittavien elämäkumppanit ja heidän lapsensa. Rajasimme opinnäytetyöstämme ulkopuolelle päihteet, päihdehuollon sekä kriisiteoreettisen näkökulman. Yleisesti nämä mielletään kuuluviksi rikoksenteijöiden elämäntapaan. Työmme myötäilee voimaantumisteorian periaatetta tulevaisuuden päämääriin suuntautumisesta ja omista voima-

varoista sekä toivosta kun lähestymme aihetta objektiivisesti ilman leimaavaa näkökantaa. Lasten näkökulmaa emme käsittele työssämme kokonaisuudessaan, koska se vaatisi täydellisen tutkimuksen tullakseen esille tarpeenmukaisesti.

Tutkimuksemme toimeksiantaja on Jyväällä - projekti. Projektin tavoitteena on kehittää kuntoutuspolkua vankilasta vapautuville sekä kriminaalihuollon asiakkaille. Projektin kohderyhmään kuuluvat myös asiakkaiden omaiset ja muu läheisverkosto. Projekti tuottaa vangeille ja kriminaalihuollon asiakkaille asumisen, päihdekuntoutuksen ja työhön kuntoutuksen palveluja. Jyväällä - projektissa selvitetään rikoksenteekijöiden läheisten tuen tarve ja kehitetään läheisille suunnattuja tukimuotoja. Tavoitteena on kehittää ja tiivistää kriminaalihuollon toimijoiden yhteistyötä järjestöjen, kuntien, työvoimahallinnon, seurakuntien ja vankeinhoidon kanssa. Lisäksi tavoitteena on luoda Jyväskylän seudulle ja Ylä-Savoon kriminaalihuollon toimijoiden verkosto. Pyrkimyksenä on, että verkosto jatkaa toimintaansa myös Jyväällä -projektin päättymisen jälkeen. (Jyväällä -projekti 2006.)

Jyväällä -projektissa luodaan toimintamalli kuntoutusjatkumoksi, joka huomio asiakkaan palvelutarpeet kokonaisvaltaisesti (Jyväällä - projekti 2006). Kuntoutumista tukevat perhesuhteet ovat arvokkaita ja perhesuhteiden kehittäminen vankila aikana on tarpeellista. Toimiva perhesuhde osaltaan ehkäisee uusintarikollisuuteen ajautumista ja tukee rikoksen tehneen paluuta takaisin yhteiskuntaan.

Projektin toiminta alueena on Jyväskylän seutu ja Ylä- Savon alue. Toiminta käynnistyi toukokuussa 2006 ja kestää vuoden 2009 loppuun. Koordinaattorina toimii Kriminaalihuollon tukisäätiö (Jyväällä -projekti 2006.) Järjestökumppaneina hankkeessa ovat Jyväskylän Katulähetys, Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiö, Iisalmen Nuorison Tuki ry ja Tyynelän Kehittämiskeskus.

2 VANKEUSRANGAISTUKSEN SEURAUKSET LÄHEISILLE

Suomessa ankarin rangaistus on vankeus. 1950-luvun alussa Suomessa oli kolmesta neljään kertaa enemmän vankeja kuin muissa Pohjoismaissa. 1990-luvulle tultaessa vankiluvut laskivat yhteispohjoismaiselle tasolle. Vuodesta 1998 vuoteen 2005 vankien lukumäärä on kasvanut 2 809:stä 3 878:aan. (Lappi-Seppälä 2006, 74, 94, 109.) Vuonna 2002 keskimääräinen vankeusaika oli 7,25 vuotta. Naisvankeja vuonna 2002 oli päivittäin keskimäärin 204, mikä oli 28 prosenttia edellisvuotta enemmän (Perhe muurin toisella puolella 1/2003, 48.)

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana (Vankeuslaki N:o 767/2005, 1. luku, 2. §). Vankeuden sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen ja vankeus on pantava täytäntöön siten, että täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille (Vankeuslaki N:o 767/2005, 1. luku, 3. §). Vankilat ovat suljettuja vankiloita tai avolaitoksia ja ne voivat olla valvonnaltaan erilaisia. Avolaitoksessa vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan tai sen osaston alueella, työpaikalla tai muussa toimintapisteessä ilman välitöntä valvontaa. (Vankeuslaki N:o 767/2005, 4. luku, 1. §.)

Vankia on tuettava sosiaalisessa kuntoutumisessa ja suhteiden ylläpitämisessä hänen läheisiinsä (Vankeuslaki N:o 767/2005, 10. luku, 6. §). Vangilla on oikeus tavata vieraita tarpeellisen valvonnan alaisena niin usein kuin se vankilan toimintaa häiritsemättä on mahdollista. Tapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tapaamista varten varattuina aikoina, jos se on tarpeen vangin yhteyksien kannalta tai muusta syystä. (Vankeuslaki N:o 767/2005, 13. luku, 1. §.)

2.1 Perheen saatavilla oleva tuki

Perheen tukea vankeusaikana voidaan merkittävästi parantaa tehostamalla yhteistyötä vankila- ja siviiliviranomaisten kanssa. Käytännössä tämä toimii siten, että työntekijä

vankilasta tai siviilistä koordinoi perheen tilannetta ja on koollekutsujana esimerkiksi verkostopalavereissa, joissa on mahdollisuus miettiä yhdessä koko perheen tuen tarvetta. Näiden lisäksi perheen arkea helpottaa palveluohjaustyypinen tuki. Myös erilainen vertaisryhmätoiminta nousee tärkeälle sijalle vapaudessa olevan puolison ja lasten kohdalla (Vanhemman vankeusrangaistus 2009.)

Vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden puoliset ovat olleet tähän saakka lähes unohtettu ryhmä yhteiskunnassamme. Heidän jaksamiseensa on kuitenkin kiinnitetty lisääntyvässä määrin huomiota. Valtaosa saatavilla olevasta tuesta on kolmannen sektorin tarjoamaa palvelua. Internet on kasvava vertaistukimuoto ja tiedonlähde myös vankeusrangaistusta suorittavien läheisille.

Rikosseuraamusvirasto asetti vuonna 2002 perhetyöryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää, miten vankeinhoidossa voidaan edistää vankien ja heidän perheenjäsentensä suhteita. Tavoitteena oli turvata vangin oikeus perhesuhteen säilymiseen, lisätä vangin voimavaroja vankila-aikana ja tukea vankilasta vapautuvan integroitumista yhteiskuntaan sekä vähentää vangin perheelle vankeudesta koituvia haittavaikutuksia. (Perhe muurin toisella puolella 1/2003, 3.) Tämä mietintö julkaistiin vuonna 2003. Rikosseuraamusviraston asettama perhetyöryhmä totesi ilmiselviä puutteita yhteiskunnan palvelujärjestelmässä kun kyse on vankien omaisista. Usein heidät jätetään yksin ongelmiensa kanssa.

Vankien Omaiset (VAO) ry perustettiin vuonna 2005. Yhdistystä on pääasiallisesti rahoittanut Kriminaalihuollon Tukisäätiö, jonka avulla toimivat nettisivut sekä neuvonta. Työtä toteutetaan vapaaehtoisvoimin, joka on päässyt hyvään vauhtiin. Työn toimintamuodot sekä toiminnan tavoitteet ovat selkiytyneet (VAO:n synty 2006). Yhteisten kokoontumisten lisäksi VAO järjestää vertaistukikursseja ja vertaisohjaajakoulutusta sekä leirejä esimerkiksi lapsiperheille tai vankeusrangaistusta suorittavien vanhemmille. VAO:n vertaistukiryhmät toimivat Helsingissä, Hämeenlinnassa, Imatralla, Jyväskylässä, Oulussa ja Tampereella. Ryhmät ovat avoimia kaikille vankeusrangaistusta suorittavien omaisille. Toiminnassa korostuvat vertaistuki, luottamuksellisuus sekä toivon näkökulma. (Käytännön toiminta 2006.)

KRIS (Kriminellas Revansch i Samhället) tarjoaa monipuolista apua ja tukea rikoksesta tuomittujen selviytymiseen vankeusrangaistuksen päättyessä. Järjestö tarjoaa vertaistukea, kokemusta ja tietoa. Tuki alkaa jo muutamaa kuukautta ennen vapautumista, ja jatkuu vapautumishetkellä sekä sen jälkeen tarjoamalla mahdollisuuden jatkaa uudenlaista elämäntapaa vertaisten joukossa. (Kris on? 2006.) KRIS-Kuopio ry perustettiin vuonna 2006. (KRIS-Kuopio/Joensuu/Kuopio). Kris - toiminta on kuitenkin suunnattu pääosin rikoksista tuomittujen selviytymiseen, jolloin puoliset jäävät taka-alalle.

Kriminaalihuollon tukisäätiössä on kehitetty vankiperhetyötä vuodesta 2005 lähtien. Esimerkkinä ”Perheiden tuki” -projektissa tehdyn työn ja kokemukset projektin työntekijät kokosivat oppaaseen ”Kun perhe lusii”. Opas on tarkoitettu vapaudessa rikostaustaisten henkilöiden ja heidän perheidensä kanssa toimiville. Siinä käsitellään problematiikkaa, jota vankiperhe kohtaa matkallaan vankilasta vapauteen. (Kriminaalihuollon tukisäätiö 1/2006, 2.)

Jokaisessa vankilassa tulisi olla nimettynä perhetyöstä vastaava henkilö, jolta voi tiedustella vankilassa toteutettavasta perhetyöstä. Jotkut vankilat järjestävät myös perheleirejä sekä isä-lapsi -toimintaa yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Vilppulan ja Vanajan vankilat ovat ainoat vankilat, joissa ovat perhetyöntekijän virat. Kriminaalihuollon tukisäätiön Ehjä perhe – projekti pyrkii koko ajan kehittämään vankiperhetyötä Suomessa. (Vankiloissa tehtävä perhetyö 2009.)

Ehjä Perhe -projektin (2007–2010) tavoitteena on rakentaa vankiperheiden vertaisryhmätoimintamalli, joka edistää vankeusrangaistusta suorittavan henkilön sopeutumiskykyä takaisin perhe-elämään sekä siviiliin vapautumisen jälkeen. Tämän lisäksi tavoitteena on tarjota vapaudessa olevalle puolisolle ja lapsille välineitä työstää vankeusrangaistuksen perheelle tuomia ongelmia sekä edistää perheen kykyä sopeutua muuttuneeseen tilanteeseen. Ehjä Perhe -vankiperheiden vertaisryhmätoiminnan arvioinnin (”Koettiin olevamme se perhe...”) tavoitteena oli arvioida vertaisryhmätoimintaan osallistuneiden perheiden näkemyksiä ryhmätoiminnan toimivuudesta ja sen kehittämistarpeista. Projektin perhetyön myötä nousi entistä selvemmin esille vertaistyon tärkeys sekä lapsen jääminen taustalle tehtäessä työtä vankiperheen kanssa. (Kriminaalihuollon tukisäätiö 1/2009, 2-3.)

2.2 Parisuhde ja voimavarat

Rangaistuslaitokseen joutumisella on suuri leimaava vaikutus rikoksenteikijälle, ja osansa tästä joutuvat kärsimään myös vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden läheiset. Vaikka leimat olisivat erehdyksessä syntyneitä, niistä on vaikeaa päästä eroon. Ympäristön asenne saattaa olla hyvin arvosteleva, puoliso häpeää ja yrittää kaunistella tilannetta. (Perhe muurin toisella puolella 1/2003, 16.) Ammattiauttajienkaan puoleen ei rohjeta kääntyä. Kun voimavarat ovat vähissä, ei jaksakaan lähteä hakemaan apua. Puoliso voi jäädä yksin toisen osapuolen joutuessa vankilaan.

Kukaan yksilö tai yhteisö ei selviä ilman voimavaroja, ja niitä voidaan löytää itsestä, yhteisöstä, luonnosta ja yhteiskunnasta. Voimavarat voivat olla ulkoisia tai sisäisiä, aineellisia tai henkisiä ja niiden käyttöön saamisen ytimenä on yksilön tapa suhtautua itseensä, maailmaan ja toisiin ihmisiin. Voimavarat karttavat elämän aikana ja niiden käyttö monipuolistuu ja muuttuu joustavammaksi. (Laitoniemi 2006.)

Usein ihmisellä on voimavaroja, joita hän ei tiedä itsellään olevan ennen joutumistaan yllättävään tilanteeseen. Näissä yllättävissä ja haasteellisissa tilanteissa vaaditaan sopeutumista ja erilaisten selviytymiskeinojen käyttöä, jotka ovat ihmisen voimavaroja. (Laitoniemi 2006.) Yllättävät tilanteet saattavat heikentää ihmisen voimaantumista (Siitonen 1999, 120). Stressi sopivassa määrin on kuitenkin tarpeellista, sillä se saa tilanteen näyttämään haasteelliselta, toimimaan ja muuttamaan toimintatapoja (Laitoniemi 2006).

Voimavarojen käyttöön liittyy myös tunne oman elämän hallittavuudesta. Resurssien riittävyys ja toimivuus joutuu usein koetukselle, kun vaatimukset ylittävät sen, mihin ihminen kykenee. Voimavarojen puuttuminen tai vähäisyys lisää stressin ja epätasapainon kehittymistä. (Laitoniemi 2006.) Toiveikkuus, positiivinen lataus ja onnistumisen kokemukset ovat taas yhteydessä voimavarojen vapautumiseen, mikä on tärkeä osa yksilön voimaantumista (Siitonen 1999, 16).

Vangin ja kotona olevan ymmärtämättömyys toistensa voimavaroista tuo myös osaltaan paineita parisuhteeseen. Vankila ja todellisuus siviilissä voivat olla käytännössä hyvin erilaisia kuin puoliso ajattelevat. Kotona olevan puolison arjen yksin pyörittä-

minen ja ”lusiminen” siviilistä käsin ovat myös asioita, joita vankilassa oleva ei usein riittävästi ymmärrä. Vankeudessa saattaa myös tapahtua asioita, jotka heijastuvat parisuhteeseen, mutta joista vankeudessa oleva ei halua tai voi puhua. (Kun perhe lusii 2006, 27.)

2.3 Perhe ja vankeusrangaistus

Vanhemman tai joissakin tapauksissa molempien vanhempien vankeus aiheuttaa suuria muutoksia perheen sosiaaliseen tilanteeseen. Isyyden ja äitiyden hoitaminen vankilasta voi olla vaikeaa, vaikka lainsäädäntö turvaa lapsen oikeuden vanhempansa. Lapsen on vaikea käsittää toisen vanhemman poissaolo, jota ei helpota se, että usein lapsi ei edes tiedä missä hänen vanhempansa on. (Sassi 5/2009, 6.)

Vankeusrangaistus vaikuttaa perheeseen kokonaisvaltaisesti, mutta on myös perheitä, joissa ei ole mitään vankeusrangaistuksesta johtuvia ongelmia. Perheen sosiaalinen verkosto voi joutua kovalle koetukselle vanhemman vapausrangaistuksen takia. Läheiset voivat olla uupuneita ja tiedon sekä tuen tarpeessa. (Vanhemman vankeusrangaistus 2009.)

Vankilassa vanki nähdään helposti vain yksilönä, jolloin työskentely on ainoastaan työtä vangin näkökulmasta. Näin ollen perheen huomioiminen työssä jää vähäiseksi, jolloin se helposti pitää sisällään vain perhetapaamisten myöntämistä. Vapaudessa taas helposti työskennellään vain vapaudessa olevan perheen kanssa ja heidän näkökulmastaan katsottuna. (Vanhemman vankeusrangaistus 2009.)

Vapautuminen vankilasta saattaa aiheuttaa uusia paineita, vaikka sitä toki myös odotetaan. Vankeustuomion aikana perheen sisäinen dynamiikka on muuttunut ja vankeusaikana muotoutuneet roolit joutuvat koetukselle. Esimerkiksi isän joutuessa vankeuteen perheen äidille jää vastuu taloudesta ja lasten kasvatuksesta. Äiti omaksuu roolin vastuunkantajana ja puolison vapautuessa on tilan antaminen ja luottamuksen uudelleen rakentaminen usein vaikeaa. Myös pelko uusintarikollisuudesta saattaa varjostaa perheen arkea vapautumisvaiheessa. (Kriminaalihuollon tukisäätiö 1/2006, 28.)

Perheen huomioonottava voimaantumisen näkökulma kytkeytyy voimaantumisen mahdollistamiseen, koska voimaantuminen ei ole pysyvä tila. Elämänhallinnan ja sopeutumisen kannalta on välttämätöntä, että yksilö kykenee muuttamaan omia käsityksiään itsestään. (Siitonen 1999, 164–165.) Kykyuskomukset ovat hyvin henkilökohtaisia yksilön näkemyksiä omasta itsestään, siksi voimaantumisen astetta on vaikea arvioida. Yksilön saadessa tilaa voimaantumiselle, perheen arjessa jaksamiseen vaikutetaan myönteisesti.

Vankeusrangaistusaika voi kuormittaa koko perhettä. Perheen arki ja keskinäinen vuorovaikutus muuttuvat. Kotona olevan vanhemman luottamus omaan pärjäävyyteen ja kyvykkyyteen vanhempana voi osin heikentyä. Vanhemman voimaantumiseen vaikuttavat muut elinympäristössä vallitsevat olosuhteet kuten toiveikkuuden kokeminen ja positiivinen lataus. Myönteinen ympäristö tuo innostuneisuutta, lisää voimavaroja ja antaa energiaa. Toivo siivittää yrittämään ja jatkamaan eteenpäin hankalien vaiheiden yli.

Voimaantuminen on monen tekijän summa. Vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, toimintaympäristö ja sosiaaliset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat siihen. Tarkoituksenmukaista olisikin kehittää yhteistyötä vankeusrangaistusta suorittavien ja heidän perheidensä tilannetta edistävien kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Näin perheen hyvinvoinnin tukeminen olisi moninaisempaa ja perhe voimaantuisi omista lähtökohdistaan.

3 VERTAISTUKIRYHMÄ JA VOIMAANTUMISTA TUKEVAT TEKIJÄT

Voimaantuminen on suorassa yhteydessä yksilön hyvinvointiin ja näin teoria palvelee opinnäytetyötämme. Vertaistuen elementteihin kuuluu paljon samoja tekijöitä, joista voimaantuminenkin muodostuu. Vertaistukiryhmäilmiössä ominaista on tasavertaisuus, riippumattomuus ja ihmisen mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Myös itsetuntemuksen herääminen, itsearvostuksen kasvaminen, toivon ja vaihtoehtojen löytyminen sekä vastuunottaminen omasta elämästään ovat vertaistukiryhmän mahdollisuuksia. (Hulmi 2004, 174–175.)

3.1 Vertaistukiryhmä

Vertaistukiryhmä tarkoittaa demokraattista ja tasavertaista ihmisten vapaaehtoista ryhmää. Se määritellään omaehtoiseksi, yhteisölliseksi tueksi sellaisten ihmisten kesken, joita yhdistää jossain mielessä samankaltainen elämäntilanne. Vertaistukiryhmätoiminnan perusajatuksena on usko ihmisen omiin sisäisiin voimavaroihin, jotka voidaan saada käyttöön esimerkiksi ryhmätoiminnan avulla. Ryhmään lähteminen edellyttää, että ihminen ensin itse tunnistaa oman, elämää kuormittavan tilanteensa ja halua siihen muutosta. Ryhmään ei mennä läheteellä vaan se on aina oma valinta. (Toiminnan perusajatuksia 2007.)

Vertaistukitoiminta vakiintui toimintamuotona Suomessa sosiaali- ja terveysalalla 1990 - luvun puolivälissä (Hyväri 2005, 214). Vertaistukitoiminta on oiva keino oppia kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja ja samalla kyky empaattisuuteen kasvaa. Vähitellen opitaan näkemään asioita toisen ihmisen näkökulmasta. Opitaan tekemään kompromisseja ja otetaan toistenkin tarpeet huomioon. (Salovaara 2005, 11; Salmivalli 1998, 13.)

Vertaistuessa yleensä on ajatuksena samaa kokeneiden ihmisten toisilleen antama ymmärrys ja tuki. Yhteiset kokemukset ja samantyyppiset elämäntilanteet yhdistävät ryhmän jäseniä toisiinsa. Se on sosiaalinen prosessi, jossa toisten ihmisten osuus voi olla merkittävä, vaikka ihminen voimaantuukin itse, eikä toiselle voi antaa voimaa

vaikka kuinka haluaisi. Vertaistukiryhmässä korostetaan ihmisen omaa tahtoa. Toiminta on usein puhumista ja kuuntelemista sekä tunteiden käsittelyä arvostavassa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Vaikka ihminen voimaantuukin itse, on toisten ihmisten osuus vertaistuessa merkittävää ihmisen voimavarojen löytymisen kannalta. (Voimaantumisen edellytykset 2007).

Toiminnallisen opinnäytetyömme vertaistukiryhmä vankeusrangaistusta suorittavien puolisoille käynnistyi alkutalvesta 2008. Toiminnan tavoitteena oli vahvistaa puolisoitten voimaantumista erilaisten teemojen ja toisilta ryhmäläisiltä saaman vertaistuen kautta. Ryhmään ei kuitenkaan tullut riittävästi osallistujia, joten suunnittelemamme vertaistukiryhmän malli jäi käytännössä kokeilematta.

3.2 Voimaantuminen teoreettisena viitekehyksenä

Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehyksenä on voimaantumisteoria. Teoriasta on monia määritelmiä, mutta me päädyimme Siitosen (1999, 93) määritelmään aiheesta. Tutkimuskirjallisuuden pohjalta Siitonen on päätenyt seuraavaan voimaantumisen määritelmään:

Voimaantuminen on ihmisestä itsestä lähtevä prosessi: voimaa ei voi antaa toiselle. Se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, jota ei tuota tai aiheuta toinen ihminen. Voimaantuminen on prosessi tai tapahtumasarja, jonka kannalta toimintaympäristön olosuhteet (esimerkiksi valinnanvapaus ja turvalliseksi koettu ilmapiiri) ovat merkityksellisiä, ja tämän vuoksi voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa.

Voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa joten hän on itse itseään määräävä ja ulkoisesta pakosta vapaa. Voimaantumisprosessissa toinen ihminen ei ole voinut häntä voimaannuttaa, vaan hän on itse tullut voimaantuneeksi. Voimaantumisen ominaisuudet voivat ilmetä eri ihmisissä erilaisina ominaisuuksina, käyttäytymisenä tai uskomuksina. Nämä saattavat myös vaihdella voimakkuusasteeltaan ympäristön ja ajankohdan mukaan. (Siitonen 1999, 93.) Siitonen viittaa tekstissään Rodwellin

(1996) määritelmään siitä, miten voimaantuminen näkyy ihmisessä. Rodwellin mukaan voimaantuminen näkyy sekä parantuneena itsetuntona, kykynä asettaa ja saavuttaa päämääriä, oman elämän ja muutosprosessin hallinnan tunteena että toiveikkuutena tulevaisuutta kohtaan. (Siitonen 1999, 134.)

Voimaantuneisuus ei kuitenkaan välttämättä ole pysyvä tila. Ihminen saattaa kokea itsensä voimaantuneeksi jossakin kontekstissa ja toisessa taas voimaantumattomaksi. Myös elämäntilanteiden muutoksilla ja yhteisöjen suhtautumistavoilla on vaikutusta voimavaroihin. (Siitonen 1999, 164–165.)

3.3 Voimaantumisen lähtökohdat

Voimaantumisteoria sisältää viisi premissiä eli lähtökohtaa, jotka kuvaavat niitä asioita joita voimaantumisen käsite pitää sisällään. Nämä ovat:

- Voimaantuminen on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi; voimaa ei voi antaa toiselle.
- Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, jota jäsentää päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot sekä näiden sisäiset suhteet.
- Voimaantuminen vaikuttaa katalyytin tavoin sitoutumisprosessiin: vahva katalyytti (voimaantuminen) johtaa vahvaan sitoutumiseen ja heikko katalyytti (heikko voimaantuminen) johtaa heikkoon sitoutumiseen.
- Voimaantuminen on yhteydessä ihmisen hyvinvointiin.
- Voimaantuneisuus ei ole pysyvä tila.

(Siitonen 1999, 161.)

Ensimmäinen premissi kuvaa sitä, ettei voimaa voi antaa toisille, vaan voimaantumisen on tultava ihmisestä itsestään. Tämän premissin edellytyksenä on yleensä jokin tietynlainen ympäristö, jossa ihminen kokee olonsa turvalliseksi (Siitonen 1999, 161–162). Muut ihmiset voivat osaltaan olla edistämässä toisen voimaantumisen edellytyksiä. Voimaantuminen on kuitenkin mahdollista vaan silloin, kun toinen ihminen on halukas voimaantumiseen.

Toinen premissi kuvaa ihmisen voimaantumista erilaisista lähtökohdista. Erilaiset sosiaaliset rakenteet tai olosuhteet voivat olla edistävänä tai ehkäisevänä tekijänä voimaantumista ajatellen. Pienikin arvostuksen kokeminen voi antaa suuria energiamääriä oppimiseen. (Siitonen 1999, 117–119.)

Kolmas premissi kuvaa hyvin, kuinka sitoutuminen on yhteydessä voimaantumiseen. Vahva katalyytti aiheuttaa vahvoja kykyuskomuksia, selkeitä päämääriä, kontekstiuskomuksia ja emootioita. Heikon katalyytin taas kuvataan aiheuttavan vain heikkoa kykyuskomusta, ihmisen päämäärä tekemisessä ei ole selkeä tai vahva, kontekstiuskomus on heikkoa ja emootioiden kokeminen vähäistä. (Siitonen 1999, 162–164.)

Emootioilla tarkoitetaan toiminnan säätelyä ja energisoivaa toimintaa. Emootiot sanalla tarkoitetaan tunnetta, joka voimaantumiskäsitteessä mielletään positiivisena latauksena, innostuneisuutena, onnistumisena tai epäonnistumisena sekä eettisyytenä että ihmisen äänen kuulemisena. (Siitonen 1999, 158.) Mielihyvän tunteita elämässä ovat esimerkiksi luotettavan ystävän omaaminen, kodin tunteminen turvalliseksi tai itsensä kokeminen arvokkaana.

Neljäs premissi kuvaa hyvinvointia sekä yksilön että yhteisön kannalta. Yksilön voimaantuminen heijastuu muiden ryhmäläisten voimaantumiseen ja hyvinvoinnin kokemiseen. Monet voimaantumisen premissit, jotka mainitaan luvun alussa, ovat voimakkaasti sidoksissa hyvinvointiin. Näitä ovat muun muassa vapauden ja vastuun kokeminen. (Siitonen 1999, 162.)

Viides premissi kuvaa sitä, kuinka voimaantumista ei voida pitää pysyvänä tilana. Ihminen voi kokea olonsa erilaisissa ympäristöissä erilaiseksi. Voimaantuminen voi muuttua ihmisen kokiessa muutosta kontekstiuskomuksissa, emootioissa tai päämäärien asettamisessa. Ihmisen elämä muuttuu koko ajan ja myös käsitys minäkuvasta. Tämä voi aiheuttaa erilaisia ristiriitoja yksilön ja yhteisön välillä, joka voi aiheuttaa taantumista voimaantumisessa. (Siitonen 1999, 164–165.)

3.4 Voimaantumisen osaprosessit

Vankeusrangaistusta suorittavan henkilön puolison elämä on muutosten vaiheessa. Tällöin on ennen kaikkea tärkeää positiivisen minäkuvan muodostuminen, jotta tulevaisuuden päämäärät olisivat saavutettavissa. Kotona olevan puolison voimaantumista tulisi edistää kaikin tavoin koko vankeusrangaistuksen ajan. Elämäntilanteen vaihtelut voivat vaikuttaa hänen itsetuntoonsa, jolloin huomioon ottaminen ja hyväksyntä puolison vankeusrangaistuksesta huolimatta ovat tärkeitä. Taulukossa kuvataan voimaantumisen osaprosesseja, mitkä vaikuttavat voimaantumisen kokemukseen arjessa. Voimaantumisen osaprosessit luokitellaan Martin Fordin motivoivien järjestelmien teoriasta (MST) sovellettuun kehikkoon päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot.

TAULUKKO 1. Voimaantumisen osaprosessit (Siitonen 1999, 158)

PÄÄMÄÄRÄT	KYKYUSKOMUKSET	KONTEKSTIUSKOMUKSET	EMOOTIOT
Toivotut tulevaisuuden tilat: Henkilökohtaisten päämäärien asettaminen Halu ymmärtämiseen Halu menestyä Osallistuminen yhteisten päämäärien asettamiseen Vapaus: Valinnanvapaus Vapaaehtoisuus Itsemäärääminen Autonomisuus Arvot	Minäkäsitys: Minäkuva Itsetunto Identiteetti Itseluottamus, itsearvostus Tehokkuus-uskomukset ja itsesäätely Vastuu	Hyväksyntä: Tervetulleeksi kokeminen Arvostus, luottamus ja kunnioitus Ilmapiiri: Turvallisuus Avoimuus Ennakkoluulottomuus Rohkaiseminen Tukeminen Toimintavapaus: Oma kontrolli Autenttisuus Yhteistoiminta, kollegiaalisuus ja tasa-arvo	Säätelevä ja energisoiva toiminta Positiivinen lataus: Innostuneisuus Toiveikkaus Onnistuminen/ epäonnistuminen Eettisyys: Ihmisen äänen kuunteleminen

3.5 Sisäinen voimantunne

Sisäisellä voimantunteella tarkoitetaan sitä, miten ihminen luo voimaa itselleen. Sisäisen voimantunteen kategoriat ovat vapaus, vastuu, arvostus, luottamus, konteksti, ilmapiiri ja myönteisyys. Nämä ovat läheisesti toisiinsa kytkeytyneinä ja merkityssuhteessa keskenään. Ratkaisevat puutteet yhdessäkin kategoriassa, voivat heikentää tai jopa estää sisäisen voimantunteen rakentumista tai ylläpitämistä. Ihanteellisessa tilanteessa kaikki sisäisen voimantunteen kategoriat tukevat ihmisen voimavarojen kasvua (Siitonen 1999, 91, 61.)

Sisäisen voimantunteen rakentumiseen vaikuttavista tekijöistä tärkein on konteksti eli ympäristö. Ihminen arvioi jatkuvasti kontekstiaan tulevien haasteiden mahdollistajana sekä oman että yhteisen kasvuprosessin tukijana. Oma näkemys kontekstin sopivuudesta, turvallisuudesta, luottamuksellisuudesta ja toimivuudesta päämäärien saavuttamisessa vaikuttaa yksilön valintoihin. Vapaaehtoisuuteen pohjautuva kontekstin valinta on yhteydessä myönteiseen asenteeseen, ilmapiiriin, vastuullisuuteen, luottamukseen ja haluun yrittää parhaansa. Näillä on erittäin keskeinen merkitys sisäisen voimantunteen rakentumisessa prosessin alusta alkaen. (Siitonen 1999, 71.)

Kollegiaalisuuden ja tasa-arvoisen yhteistyön kokeminen on yhteydessä luottamuksen, arvostuksen, vastuullisuuden ja myönteisen ilmapiirin rakentumiseen. Näiden kokeminen vapauttaa voimavaroja ja edistää sisäisen voimantunteen rakentumista. (Siitonen 1999, 61.) Ihminen arvioi jatkuvasti kontekstiaan, johon kuuluvat turvallisuus, avoimuus ja tervetulleeksi kokeminen. Vertaistukiryhmä on onnistuessaan konteksti, missä sisäisen voimantunteen rakentuminen on mahdollista.

3.6 Voimaantumisen ulkoiset tekijät

Sisäisen voimantunteen lisäksi voimaantumiseen vaikuttavat ulkoiset tekijät. Ulkoiset tekijät syntyvät ympäristön ja kokemuksien kautta. Tärkeimpiä voimaantumiseen vaikuttavia ulkoisia tekijöitä ovat palaute ja toisten ihmisten suhtautuminen itseen. Voimaantumisen peruslähtökohta on ihmisessä itsessään, myös hänen osallisuudellaan ympäristöön on vaikutuksensa hänen voimaantumattomuuteensa tai voimaantumi-

seensa. Sekä voimaantunut että uupunut ihminen voi kokea olevansa vapaa ulkoisesta pakosta. Voimaantuminen voi onnistua myös rajoittavassa ympäristössä, jossa mahdollisuus omaan kontrolliin on vähäinen. (Siitonen 1999, 90, 169–170.)

Kontekstin valinnalla ja omiin kykyihin luottamisella on yhteys toisiinsa. Vapaan valinnan mahdollistamana valitaan ympäristöksi konteksti, jossa luotetaan omaan selviytymiseen sekä yhteisön tukeen. Luottamuksellisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä rohkeus omaan aktiiviseen toimintaan kasvaa nopeasti, ja vähitellen uskalletaan rohkeasti ja ennakkoluulottomasti käyttää omaa toimintavapautta. Turvalliseksi koetussa kontekstissa on hyvät edellytykset oman oppimisen tarkasteluun, omien rajojen ja mahdollisuuksien näkemiseen sekä luottamuksen rakentamiseen omiin kykyihin. (Siitonen 1999, 144–145.)

Yhteyden kokemus on ihmisille hyvin synnynnäistä. Ilman yhteyden kokemusta muihin ja omaan sosiaaliseen elinympäristöön koetaan arvottomuutta sekä yksinäisyyden tunnetta. Tällöin ei ole kysymys yhteisen ajan määrästä vaan tunteesta, että kuulutaan johonkin suurempaan kokonaisuuteen. Yhteydentunteen kautta ihmisellä on mahdollisuus löytää oma paikkansa yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oman paikan, ja sitä kautta elämän tehtävän ja tarkoituksen löytäminen on merkittävä hyvän olon lähde. Yhteyden kokemus sitoo oman yksilöllisen elämäntarinan suurempaan kontekstiin. (Heiskanen & Hiisijärvi 2008.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus aloitettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Ryhmätoiminnan ehtyessä tutkimus muutettiin laadulliseksi tutkimukseksi. Laadullisella aineistolla tarkoitetaan aineistoa, joka on tekstiä. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. (Eskola & Suoranta 1999, 15, 18). Valitsimme kvalitatiivisen lähestymistavan, koska tutkimuksemme osallistuva kohdejoukko oli pieni. Halusimme analysoida saatavaa aineistoa kuitenkin perusteellisesti ja tuoda kohderyhmäläisten subjektiivisia kokemuksia esille. Tutkimuksen pohjana oli todellisen elämän kuvaaminen, joten laadullinen tutkimus oli ymmärrettävin valinta.

Perehtymis- ja tiedonkeruuvaiheessa luodaan pohja tulevalle työskentelylle. Tällöin selvitetään kaikki välttämättömät asiat tutkimuksen kannalta. Pehdyimme kirjallisuuden syksystä 2008 alkaen raportointivaiheeseen asti. Suunnitteluvaiheessa asetimme tutkimuksemme tavoitteet ja päämäärän. Työskentelysuunnitelmasta toteutusvaiheeseen korjasimme suunnitelmaa.

Tutkimuksemme täydentää Tyynelän kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakkaille vuonna 2008 tehtyä kyselyä, jonka toteutti Jyväällä - projektin ulkoinen arvioitsija Sosiaalikehitys Oy. Se toteutettiin Jyväällä - projektin väliarvioinnin yhteydessä rikoksista tuomittujen omaisille ja läheisille muttei koskenut Iisalmen alueen asiakkaita. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää läheisten avun tarpeita sekä lisäksi saada esiin keskeistä sanomaa siitä, millaista on olla rikosentekijän läheinen. Vankilassa olevien läheisten tilannetta kuvasi kyselyn tuloksien mukaan se, että heidän elämänsä oli jollakin lailla ”romahtanut” puolison vankeusrangaistuksen myötä, vaikkakin aika monessa tapauksessa nähtiin myös myönteisenä asiana. Ystävien tuen lisäksi kaivattiin myös tukea ammatti-ihmisiltä ja ulkopuolisilta henkilöiltä. (Nieminen & Tuokkola 2008, 11, 13.)

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtävänäimme oli selvittää puolisoitten subjektiivisia kokemuksia ajasta, jolloin heidän miehensä ovat olleet suorittamassa vankeusrangaistusta. Tarkoituksena on kerätä tietoa kohderyhmältä, koska tieto läheisten tilanteesta on tarpeellista silloin, kun kehitetään läheisille ja omaisille kohdennettuja tukimuotoja. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa viranomaisverkostojen hyödynnettäväksi.

Tutkimuskysymykset olivat, millaisia voimaantumista edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä kotona olevilla puolisoilla oli talvella 2008 ja millaisia vertaistukiryhmään osallistumisen esteitä heillä oli. Valitsimme ajankohdaksi talven 2008, koska tällöin oli tarjolla vertaistukiryhmä. Ryhmä oli suunnattu puolisoille joilla on kokemuksia ajasta, jolloin heidän elämänkumppaninsa ovat olleet suorittamassa vankeusrangaistusta. Vertaistukiryhmän ohjelmarunko ja harjoitteet ovat liitteenä (liitteet 1-2).

4.2 Tutkimusmenetelmä

Valitsimme tutkimuksen toteuttamistavaksi laadullisen lähestymistavan, koska halusimme saada tietoa puolisoitten subjektiivisista kokemuksista. Toteutimme tutkimuksen etukäteen laadittua teemahaastattelua käyttäen (liite 3) kevään 2009 aikana ja täydensimme haastatteluja kahden vastaajan osalta puhelinhaastattelulla kesällä 2009. Valitsimme teemahaastattelun tiedonkeruumenetelmäksi, koska haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoja ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Tutkija voi myös esittää kysymykset siinä järjestyksessä kuin on aiheellista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Haastattelumme koski herkkiä ja vaikeita aihealueita, joten päädyimme teemahaastatteluun sen joustavuuden vuoksi.

Laadimme teemahaastattelun voimaantumisteorian osaprosessien pohjalta. Näin selvitimme mahdollisia osaprosesseissa olevia puutteita, joihin vaikuttamalla puolison voimaantumista voisi edistää. Voimaantumisteoria tukee myös haastattelutilanteessa yksilön suhtautumista toiveikkaasti tulevaisuuteen sekä päämääriin.

Haastattelut toteutimme puolisoiden kotona, koska halusimme luoda haastattelutilanteista ilmapiiriltään mahdollisimman turvallisia ja keskustelua herättäviä. Toisella haastattelijalla oli haastatteluvastuu, jolloin toinen teki havaintoja, muistiinpanoja ja tarvittaessa täydensi kysymyksiä. Haastattelutilanteet olivat rauhallisia, eikä häiriötekijöitä ollut.

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimusaineistomme on kerätty neljältä naiselta, joilla oli kokemuksia ajasta, kun heidän puolisonsa olivat suorittamassa vankeusrangaistusta. Iältään tutkimukseen osallistuneet naiset olivat 26–36-vuotiaita, ja kahdella heistä oli lapsi. Haastatelluista yhden mies suoritti haastatteluhetkellä vankeusrangaistusta ja yksi oli koevapaudessa.

Kahdella naisista puolison vankeusrangaistuksesta oli kulunut pitkä ajanjakso. He eivät enää kuuluneet samaan talouteen vankeusrangaistusta suorittavan henkilön kanssa. Tutkimukseen osallistuvia henkilöitä oli vaikea saada, jonka vuoksi aineistomme jäi niukaksi. Osa puolisoista valikoitui toimeksiantajan asiakkuussuhteista ja loput tutkijoiden omista sosiaalisista verkostoista.

4.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Teimme aineiston litteroinnin sanasta sanaan nauhurilta heti haastattelutilanteen jälkeen. Litteroinnilla tarkoitetaan tallennetun laadullisen aineiston kirjoittamista puhtaaksi sananasaisesti (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 222). Saimme litteroitua aineistoa haastatelluista 18 sivua. Analysoimme tutkimusaineistomme teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, koska siinä teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä. Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee tutkimuksemme aineiston ehdoilla. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.)

Analysoinnin ensimmäisessä vaiheessa alleviivasimme aineistosta tutkimuskysymyksiin nousseita vastauksia. Alleviivauksista teimme pelkistettyjä ilmaisuja joille muodostui yläkategoriat. Tämän jälkeen jaottelimme pelkistetyt ilmaisut alakategorioiksi

yläkategorioiden alle. Ryhmittelyn jälkeen pelkistimme aineiston lopulliseen muotoon.

Raportointivaiheessa huomasimme, että saimme tutkimuksemme kannalta oleellisempaa tietoa tutkimuskysymyksen ulkopuolelta. Tämän takia lisäsimme tutkimuskysymyksiä ja teimme kaksi abstrahointikaaviota lisää. Sillä tavoin saimme myös voimaantumista vaikeuttavat ja edistävät tekijät raportoimme. Abstrahointikaaviot ovat liitteenä (liite 4).

4.5 Luotettavuus ja eettisyys

Anoimme tutkimusluvan syksyllä 2008 koskien toiminnallista opinnäytetyötä. Tämän epäonnistuttua sovimme toimeksiantajan kanssa suullisesti laadullisen tutkimuksen tekemisestä. Kirjallisen tutkimusluvan toimeksiantaja allekirjoitti kevättalvella 2009 (liite 5). Pyysimme haastateltavilta suullisen suostumuksen haastatteluaineiston käyttämiseen.

Varauduimme siihen, että haastattelut voivat herättää tunteita haastateltavissa, ja kerroimme heille, että tarvittaessa voimme pitää tauon haastattelun välillä. Nauhoitimme haastattelut kaiken tiedon tallentamisen varmistamiseksi, ja teimme lisäksi muistiinpanoja. Litteroimme haastattelut niin nopeasti kuin oli mahdollista, millä vaikutimme myös aineiston laatuun ja luotettavuuteen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 185).

Tutkimuksen luotettavuus voisi olla aineiston riittävyyden näkökulmasta parempi. Kysymyksessä on marginaalinen kohderyhmä, jota on vaikea tavoittaa, varsinkaan jos he eivät ole minkään tuen piirissä. Aineistomme jäi niukaksi, koska emme saaneet riittävästi haastateltavia. Tästä syystä tutkimustuloksiamme on hankala yleistää ja yhteiskunnallinen merkitys jää vähäisemmäksi kuin alun alkaen oli tavoitteemme. Viime kädessä tulokset ovat kuitenkin lukijan arvioitavissa.

Haastatteluaineiston hankinnassa varmistimme eettisyyttä niin, että haastateltavia ei voida tunnistaa. Tutkijan eettinen vastuu korostuu erityisesti sellaisissa tutkimuksissa, joissa tutkimus kohdistuu ihmisen henkilökohtaisiin kokemuksiin. Ennen haastatteluja

kerroimme heille aineiston salassapidosta, työn merkityksestä ja aineiston tuhoamisesta tutkimuksen valmistuttua. Taustatietoja kysyttiin vain oleellisen verran tutkimuksen kannalta. Tutkimukseen osallistuvilla kerrottiin tarkasti mihin opinnäytetyötä käytetään ja keillä on käyttöoikeus aineistoon. Kiinnitimme huomiota ilmaisutyyliin, joka voi leimata tutkimuksen kohderyhmän.

5 VERTAISTUKIRYHMÄ JA PUOLISOIDEN VOIMAANTUMINEN

Erilaisten vertaisryhmien määrä on lisääntynyt Suomessa sosiaali- ja terveysalalla viimeisten kymmenen vuoden aikana ja näyttäisi olevan yksi nopeasti kehittyvä tuen muoto myös tulevaisuudessa. Tämä kertoo siitä, että ihmisillä on tarve jakaa kokemuksiaan ja saada tietoa samankaltaisissa elämäntilanteissa olevilta. (Nylund 2005, 195, 206.) Vertaistukiryhmien on koettu auttavan arjessa selviytymisessä ja vastaavan joissakin tapauksissa ammattilaisilta saatavaa tukea (Mikkonen 2009, 148).

5.1 Vertaistukiryhmään osallistumisen esteitä

Syyt olla osallistumatta vertaistukiryhmään olivat kaikilla erilaiset. Tutkimuksemme nosti esille neljä suurinta vertaistukiryhmään osallistumisen estävää tekijää. Nämä ovat muu saatavilla oleva tuki, vertaistukiryhmän aloitusajankohta, paikkakunta ja markkinointi. Estäviä tekijöitä saattoi nousta esille yhden puolison kohdalla useampia kuin yksi.

Haastateltavat kokivat muun saatavilla olevan tuen vertaistukiryhmää suurempana tekijänä arjessa selviytymisessä. Muulla tuella he tarkoittivat ystäviä ja silloista perhettä. Ryhmätoiminnan ajankohta oli osalle haastatelluista sopimaton elämäntilanteen vuoksi.

Haastateltavat kertoivat akuutin päihdeongelman tai muuton toiselle paikkakunnalle estäneen vertaistukiryhmään osallistumisen, vaikka olisikin muuten ollut tarvetta ryhmään osallistumiselle. Haastatteluista ilmeni, että puolison vankeusrangaistuksesta kulunut pitkä aika koettiin myös esteenä vertaistukiryhmään osallistumiselle. Ryhmään olisi osallistuttu silloin, kun puoliso oli suorittamassa vankeusrangaistusta.

Paikkakunnalla oli merkitystä vertaistukiryhmään osallistumiseen. Osa haastateltavista koki Iisalmen paikkakuntana niin pienenä, että se olisi vaikuttanut keskustelun laatuun haitallisesti ryhmätapaamisissa. Haastateltavat mainitsivat pitkän matkan kulke-

misen vertaistukiryhmään vaikeana. Tapaamisiin olisi osallistuttu, jos kuljetus olisi ollut ryhmänjärjestäjien puolelta.

Haastateltavien vastauksissa on nähtävissä kontekstiin (ympäristöön) liittyviä epäkoh-
tia, kuten ennakkoluulot ja hyväksymisen kokemukseen ja turvallisuuden tunteeseen
liittyvät puutteet. Kontekstiuskomukset ovat merkityksellisiä sekä päämääriin pyrki-
misen että voimaantumisen kannalta. Luottamuksellisessa ilmapiirissä ihminen voi
kokea mahdolliseksi pyrkiä omiin päämääriin sekä kokea luottamuksellisen ilmapiirin
voimavaroja vapauttavaksi. Voimaantumisen kannalta on oleellista, millaista konteks-
tia itse pitää omiin päämääriin pyrkimisen kannalta mahdollistavana, turvallisena, tu-
kevana, arvostavana, luottamuksellisena ja ennakkoluulottomana. (Siitonen 1999,
142–143.)

Puolisot kertoivat myös markkinoinnin vaikuttavan ryhmän osallistumispäätökseen.
Esiin nousi, että kutsu ryhmään pitäisi tapahtua ottamalla henkilökohtaisesti yhteyttä.
Voimavarojen ollessa vähissä avun hakeminen itse koettiin vaikeana. Mainokset ovat
tällöin turhia.

5.2 Voimaantumista edistävät ja vaikeuttavat tekijät

Kysyttäessä puolisoilta heidän minäkäsityksestään esille nousi yksi yhdistävä tekijä,
läheisriippuvuus. Läheisriippuvuudella tarkoitetaan ilmiötä, jossa ihminen on pa-
konomaisen riippuvainen toisesta ihmisestä usein puolisoista tai lähimmäisistä. Lä-
heisriippuvuus on tärkeää erottaa terveestä riippuvuudesta, jota on muun muassa yh-
teenkuuluvuuden tunne. Läheisriippuvuuteen liittyvät piirteet ovat yksilöllisiä ja vaih-
televat suuresti. (Läheisriippuvuus 2005.) Riippuvuus puolisoista etenkin vankeusran-
gaistuksen alkupuolella vaikeutti kykyä uskoa itseensä, ja siten vaikeutti voimaantu-
mista.

Puolison vankeusrangaistuksen aikana puolisoitten minäkäsitys oli muuttunut. Vanke-
usrangaistusaika vahvisti itsenäisyyttä, pärjäämistä ja vähensi riippuvuutta toisesta
ihmisestä. Voimaantumisen näkökulmasta on tärkeää millaisena muut ihmiset pitävät
tai haluavat ihmisen olevan. Jos ihminen tuntee, että häntä kunnioitetaan sellaisena

kuin hän on, hän kokee vapauden tunnetta ja turvallisuutta. Kun ilmapiiri on hyväksyvä, silloin ihminen kokee kontekstin tulevaisuuden rakentamisen näkökulmasta mahdollistavana. Tällöin ihmisellä on liikkumatilaa, eikä ihminen koe kohtuuttomia vaatimuksia tai kontrolloivaa painetta muuttua tiettyyn suuntaan. (Siitonen 1999, 132.) Vankeusrangaistuksen aikana haastateltujen toimintavapaus ja itsemäärääminen kasvoivat, mutta kuitenkin toimintaa ja vapautta rajoitti elämän pyöriminen vankeusrangaistusta suorittavan ja vankeusrangaistuslaitoksen ympärillä.

Puolisot olisivat kaivanneet viranomaistukea vankeusrangaistuksen aikana. Tukea olisi tarvittu neuvonnan ja käytännön asioissa. Arki lapsen kanssa koettiin välillä kuormittavana.

Ois voinu ajatella ihteensä ja lasta että mitä niinku oikeesti jaksaa. Ei ois tarvinnu välttämättä uuvuttaa ihteensä sillälaillla, että joka viikonloppu pittää mennä sinne puolison luokse. Että jos joku ois siinä vaiheessa antanu viisaita sanoja, että se ei nyt sieltä minnekkään häviä, eikä sillä oo mittään hättää, että sä voit ite välillä levätä. (HH2)

Jokainen haastatelluista tiesi vertaistukiryhmän käsitteen merkityksen. Keskusteluapu olisi joissakin tilanteissa vienyt paremmin eteenpäin arjen keskellä. Aineistosta nousi esille myös kriisiavun tärkeys. Kriisiapu olisi ollut tarpeellista heti rikoksen tapahduttua.

Jaetaan niitä kokemuksia, oma tai joku yhteinen juttu ja asia jota voidaan purkaa, jakaa, ja lieventää toistemme tuskaa sen kautta, että saa puhua. Tiedetään mistä puhutaan myös tunnetasolla. Ymmärtää, että saa toisiltaan tukea. (HH3)

Kriisiavun puute ihan loukkasi, koska uhrin omaisille sitä tarjottiin. Minä jäin täysin ulkopuolelle siitä. Viranomaisilta ei mitään tukea saanut. (HH3)

Tyypillisin aikuisuuden kehitysvaihe on tunnollisuuden taso, jossa ihminen kokee voimakkaasti olevan vastuussa kanssaihmisistään. Halu auttaa muita ja puuttua toisten

asioihin on voimakasta. (Siitonen 1999, 133.) Velvollisuus käydä säännöllisesti tapaamisissa rangaistuslaitoksessa toi lisärasitetta kotona olevien puolisoitten jaksamiseen. He joutuivat tekemään asioita puolisoitten ehdoilla ja miettimään miltä omat teot tuntuvat puolisoista. Lähipiiristä yritettiin vaikuttaa kotona olevien puolisoitten elämään. Välikätenä toimiminen omaisten ja vankeusrangaistusta suorittavan puolison välillä lisäsi velvollisuuden tunnetta yhteydenpitoon.

Tavallaan se semmonen välikätenä vielä oleminen hänen sukulaistensa tai ystäviensä välillä, niin tavallaan sekin toi sitä lisä rankkuutta siihen, että tuota senkin takia oli se velvollisuus huolehtia nyt siitä toisestakin kun ties, että siitä oltiin kiinnostuneita, että mitä sille kuuluu ja pitäähän mun olla ajantasalla, että mitä kuuluu, että en ole huono avovaimo. Kyllä sen vankila-ajan koki tavallaan, että oli itekkin jotenkin lusimassa sitä. (HH2)

Rikoksen tekotavalla oli merkitystä ihmisten suhtautumiseen vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden puolisoita kohtaan. Henkirikoksen tehneiden puolisoit kokivat arvostelua, asioiden kyseenalaistamista ja epäluottamusta minkä vuoksi he joutuivat usein salaamaan perhetilanteensa. Henkirikos herätti ympäristössä myös pelkoa. Haastatteluista nousi esille myös häpeän kokemukset puolison tekemän rikoksen takia.

Henkirikos, kyllähän se puhututtaa ja mietityttää. Se herätti pelkoa, että uskaltaako vaikka jutella minun kanssa, että tapahtuuko siitä jotakin. (HH3)

Aineistosta nousi jaksamista vaikeuttavaksi tekijäksi salaaminen tai kaunistelu perhetilanteesta. Ympäristö yleistää elämäntilanteen hankalaksi vankeusrangaistuksen vuoksi. Jo tilanne itsessään, että mies on vankilassa, vaikeutti jaksamista lähipiirissä olevan muun surun ohella. Myös lapsen kanssa kulkeminen oli hankalaa. Elämä pyöri vain vankilan ympärillä.

Jos mulla oli vaikeeta tai joku ongelma, se johtui automaattisesti siitä, että minun puoliso oli vankilassa. Ei nähty sitä, että jos minulla oli joku ongelma tai ristiriita esimerkiksi töissä, se johtui siitä, että toinen on

vankilassa. Koskaan ei voinu nähhä et hei sillä voi olla muutenkin joku ongelma tai elämän normaali vastoinkäyminen. (HH3)

Ikävän ja pahan mielen lisäksi katkeruus ja viha siitä, että kaikki asiat jäivät itselle hoidettavaksi, vaikeuttivat jaksamista. Leimautumisen kokemukset ja ihmisten suhtautuminen tuntui raskaalta. Kotona olevan puolison yritykset suojella toista pahalta mieleltä, kuten joidenkin asioiden sanomatta jättämisellä, vaikeuttivat myös arkea.

Oon huomannu että sitä on niinku puolustellu, että tavallaan hei minä en ole tehny mittään, että kyllä siinä semmosen pienen leimautumisen tunteen on kokenu. Että elkää yhistäkö mua nyt näihin hänen juttuihin, että ne ei liity niinku minuun millään tavalla. Että mun ei tarvii nöyristellä eikä hävetä minua ihteeni, enkä sen toisen tekemisiä ota omalle kontrollen. Mutta niinhän sitä hirveesti tavallaan niinku, kyllähän niitä kaunistellee. (HH2)

Henkisen tuen merkitys kasvaa puolison vapautumisen jälkeen. Tuomion loppupuolella kotona olevan rooli tukijana, terapeutina ja rinnalla kulkijana kasvaa entisestään. Hoidettavia asioita on paljon ja kivuliaimmat asiat on käytävä läpi kahdestaan.

Yhteisenä tekijänä arjessa jaksamisessa puolisoilla olivat ystävät. Vanhemmuus tuki selviytymistä heidän kohdallaan, joilla oli lapsia. Muita arjessa tukevia tekijöitä olivat oma äiti, uskoontulo, opiskelu ja päihteettömyys. Vastaajat kertoivat kuitenkin omalla tavallaan pitävänsä siitä ajasta, kun sai olla yksin.

6 YHTEENVETO JA ARVIOINTIA

Tutkimusaineistomme on samansuuntainen kuin Tyynelän kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakkaille tehdyn kyselyn tulokset. Vankeusrangaistusta suorittavan puolison kokemuksessa on eroa, onko rikoksen suorittava oma puoliso vai oma sisarus. Kaikki mikä tapahtuu omalle sisarukselle, ei ole niin suorassa yhteydessä omaan elämään, kuin jos asiat tapahtuvat omalle puolisolalle.

Molemmista tutkimuksista nousi esille vankeusrangaistuksen näkeminen positiivisena asiana ikävääntunteesta ja läheisen pärjäämisen pelosta huolimatta. Tilanteeseen on jollakin tavalla jo totuttu ja on opittu pärjäämään yksin sekä voimistuttu ihmisenä. Tukea on saatu eniten ystäviltä ja läheisiltä, mutta ammattiapuakin olisi kaivattu.

Kaikki tutkimukseemme osallistuneet nostivat muualta saatavan tuen merkityksen esille arjessa jaksamisessa. Tämän vuoksi he eivät nähneet vertaistukiryhmään osallistumista omalla kohdallaan tarpeellisena. Vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, siihen vaikuttavat toiset ihmiset, sosiaaliset rakenteet ja olosuhteet. Haasteellista yksilön voimaantumisprosessissa on se, että voimaantumista voidaan tukea monin tavoin. Voimaantuminen on kaksisuuntainen prosessi. (Siitonen 1999, 164.)

Ryhmätoimintaan osallistumiseen suhtauduttiin osittain varauksella. Pienissä ympyröissä ihmiset tuntevat toinen toisensa jo entuudestaan ja puolison rikoksen laadulla saattaisi olla tällöin merkitystä, mitä uskaltaa ryhmätapaamisissa kertoa. Haastatteluisista nousi esille toinen merkittävä tekijä; iän merkitys. Nuorena ihmiset eivät tule ajatelleeksi puolison vankeusrangaistuksen merkitystä omaan tulevaisuuteen ja jaksamiseen. Vertaistukiryhmä ei siksi oman elämän hektisyyden takia kiinnosta. Tämä asia tulisi ottaa huomioon vertaistukiryhmää muodostettaessa esimerkiksi eriyttämällä nuorille puolisoille omaa toimintaa.

Vertaistukiryhmätoimintaa tulisi markkinoida suoraan vankeusrangaistuslaitoksiin. Henkilökohtaisella tiedottamisella ryhmänohjaajat tekisivät ryhmää ja itseään tunnetuksi. Vertaistukiryhmästä tiedottaminen henkilökohtaisesti madaltaisi kynnystä osallistua ryhmään varsinkin jos keinot toimia arjessa ovat heikentyneet.

Vankeusrangaistusta suorittavan puolison jaksamista vaikeutti salaaminen ja kaunistelu perhetilanteesta. Koettiin, että ympäristö yleistää elämäntilanteen hankalaksi vankeusrangaistuksen vuoksi. Toisaalta puoliso joutui salaamaan asioita kuten ikävä ja ympäristön suhtautuminen omalta kumppaniltaan, vähentäen näin hänen mielipahaansa vankeusrangaistuslaitoksessa.

Yllättävin tutkimuksessa esille tullut asia oli kriisiavun tarjoamatta jättäminen rikoksen nähneelle rikoksen tekijän puolisolle. Voimavarojen ollessa itsellä vähäiset heti tapahtuneen jälkeen kriisiapua olisi pitänyt henkilökohtaisesti tarjota. Myös poliisien ja vartijoiden suhtautuminen oli koettu kyseenalaiseksi tapaamisissa vankeusrangaistuslaitoksen tai poliisin tiloissa. Leimaaminen samanlaiseksi ”kakkosluokan” kansalaiseksi on ammattieettisesti hyvin arveluttavaa. Voimaantumisen mahdollistava ilmapiiri sisältää turvallisuuden, kannustuksen, avoimuuden sekä arvostamisen (Siitonen 1999, 147). Valvova, kontrolloiva tai moralisoiva ilmapiiri on vastakohta voimaantumisen humanille ilmapiirille. Negatiivinen kritiikki viranomaisilta vaikeuttaa ja vaurioittaa voimaantumista.

Puolisot olisivat kaivanneet viranomaistukea vankeusrangaistuksen aikana. Tukea olisi tarvittu neuvonnan ja käytännön asioissa, sekä lapsenhoidossa. Palvelujärjestelmän tulisi vielä paremmin kohdentaa tuen muotoja koskemaan vankeusrangaistusta suorittavien läheisiä. Palveluiden käyttäjien näkökulmasta palvelujen todellinen saatavuus on oleellisin asia (Mikkonen 2009, 25).

Entinen puoliso nousi tunnepitoisesti esille, vaikka kuluneesta ajanjaksosta oli pitkä aika. Kokemus, että elämä pyörii vankilan ympärillä, vaikuttaa arkeen vieläkin. He jotka olivat vanhempia, kertoivat silloisen puolison vankilataustan vaikuttavan paljon oman lapsen mieleen ja elämään. Ikävä isää kohtaan tulee esille leikeissä ja eroahdistuksena. Lohtua kuitenkin toi tieto sitä, että arjen perusasiat ovat kunnossa ja ystävien kanssa voi purkaa mieltä painavia asioita. Tunne elämän kokonaisuudesta ja sen hallittavuudesta lisää tulevaisuudenuskoa, mikä vapauttaa voimavaroja.

Voimaantuminen on yhteydessä yksilön hyvinvointiin, jolloin arjen haasteet voivat horjuttaa voimaantumisprosessia. Voimaantumisprosessi voi vahvistua vankeusrangaistuksen aikana jolloin ajanjakso nähdään itsensä toteuttamisen ja kehittämisen ai-

kana. Puolisot voivat nauttia yksinoloajasta kotona. Kokemukset vankeusrangaistusajasta muuttuvat vahvuudeksi, kun huomaa selvinneensä hankaluuksien jälkeen sekä oppineensa jotain. Tämä vaikuttaa suoraan itsearvostuksen kypsymiseen sekä voimaantumiseen arjessa. Vastoinkäymiset eivät vähennä jaksamista vaan vahvistavat voimaantumisen prosessia muuttaen käsitystä omista kyvyistään. Tunne omista kyvyistä toimia mahdollistaa jatkotavoitteiden asettamisen tulevaisuudelle sekä luo halun asettaa päämääriä elämälleen.

Kuten aiemmin mainittiin, toiveikkuus vapauttaa voimavaroja. Voimaantunut puoliso kykenee toiminnallaan tukemaan myös vankeusrangaistusta suorittavan myönteisyyden ja toiveikkuuden kasvua. Voimaantumisprosessi toimii vastavuoroisena tapahtumana, jossa kyky hallita omaa elämää vastoinkäymisten ilmaantuessa kasvaa sekä puolisoilla että vankeusrangaistusta suorittavalla. Suhtautuminen itseen muuttuu myönteisemmäksi sekä ihminen hyväksyy omat heikkoutensa osana ihmisyyttä. Voimaantunut puoliso antaa tilaa ja sallii saman mahdollisuuden oppia, muuttua ja kasvaa myös toiselle. Puoliso nähdään luottamuksen, arvostuksen ja hyväksynnän valossa, eikä kontrollin, epäluottamuksen ja ennakkoluulojen varjossa.

7 POHDINTAA

Tutkimuksemme sovellettavuus vastaavaan ilmiöön toisissa tilanteissa on mahdollista. Tuloksemme antavat arvokasta tietoa vertaistukiryhmää käynnistäville, jolloin he voivat kehittää toimintaa paremmaksi. Tuloksista hyötyvät kohderyhmän kanssa toimivat organisaatiot, jotka toteuttavat vertaistukiryhmien eri muotoja. Keräämämme kokemuksellinen asiantuntijatieto kohderyhmältä tuottaa lisääntyvää asiantuntemusta organisaatioille; työmme tekee kohderyhmää ja vertaistukiryhmää työmenetelmänä tunnetummaksi.

Tutkimuksemme aineisto jäi vähäiseksi, koska sopivia kohderyhmäläisiä oli vaikea tavoittaa. Tulokset antavat tärkeää subjektiivista tietoa juuri heiltä, jotka osallistuiivat haastatteluunne. Ne ovat siirrettävissä, esimerkiksi suunniteltaessa vertaistukiryhmää vastaavassa tilanteessa.

Toimeksiantaja hyötyy opinnäytetyöstämme myös siten, että se antaa tietoa asiakkaan voimaantumisen. Työssämme tulevat esille voimaantumiseen yhteydessä olevat tekijät sekä vertaistukiryhmään osallistumisen esteitä. Mielestämme vertaistukitoiminnan eri muodot tulisi kohdentaa koko perhettä koskeviksi, huomioiden myös vankeusrangaistusta suorittavien isien mukaan saaminen toimintaan.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla vertaistukiryhmän aloittamisen mahdollistaminen perheelle siinä vaiheessa, kun vankeusrangaistusta suorittava on vapautumassa, jolloin hän voisi myös osallistua toimintaan. Jatkotutkimuksena voisi myös selvittää voimaantumiseen liittyviä tekijöitä vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden kohdalla. Mihin niistä voisi vaikuttaa, ja olisiko voimaannuttavalle vertaistukiryhmälle tarvetta vankilassa. Jos vankeusrangaistusta suorittavan puolison voimaantumista tuettaisiin enemmän, se myös auttaisi kotona olevan puolison arjessa jaksamista.

Teimme tietoisien valinnan aiheesta ja sen rajauksista, jossa jätimme lapsinäkökulman sekä päihdehuollon osuuden huomiotta. Nämä mielletään usein kuuluvaksi vankeusrangaistusta suorittavien puolisoitten ja perheiden elämään. Näkökulmat ovat laajoja ja vaativat arvoisensa laaja-alaisen taustatyön ollakseen tutkimuksen osana.

Tämän vuoksi viitekehys rajattiin tukemaan kohderyhmän näkökulmaa ajasta rikoksentekijän läheisenä, puolisona.

Tarkoituksenmukaisinta olisi ollut mennä esittelemään vertaistukiryhmää, toimintaamme ja aloitusajankohtaa suoraan organisaatioihin kuten rangaistuslaitoksiin, joissa olisi ollut toimintaamme sopivia kohderyhmäläisiä. Kuten tutkimustuloksemmekin esittävät, apua on hankala pyytää silloin itse, kun voimavarat ovat vähissä. Toiminnan henkilökohtainen esitleminen olisi samalla ollut kutsu ryhmään, kuin myös tehnyt kasvojamme tutuksi mikä olisi saattanut helpottaa ryhmään osallistumista.

Arkielämän tiedontuottajana asiakasryhmäämme ei ole paljoakaan huomioitu. Voimaantumisteorian viitekehuksesta käsin ei lainkaan. Aihevalintamme on mielestämme siis rohkea ja asiakaslähtöinen. Se vaatii vahvaa vastuullisuutta, luovuutta ja uskoa tarttua ”tuntemattomaan”. Asioita täytyy pyöritellä kokonaisvaltaisesti, sillä voimaantumisteoria itsessäänkin oli haastava rajattava. Tavoitteena oli tällä lähestymistavalla löytää asiantuntijuutta ja tuottaa uutta tietoa voimaantumisen merkityksestä perheille, joissa on tai on ollut vankeusrangaistusta suorittava puoliso.

Työelämän vahva osallistuminen ja kannustaminen vahvistivat omaa motivaatiotamme, vaikka työmme ei edennyt alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Olemme saaneet hyödyntää työelämän edustajan tarjoamaa osaamista ja lähdekirjallisuusvinkkejä. Olemme saaneet pyydettäessä palautetta työelämän edustajalta läpi työskentelyprosessin. Suureksi kannustukseksi koimme myös matkakustannusten tukemisen.

Opinnäytetyöprosessin läpikäytyämme ja perehdyttyämme monipuolisesti vertaistukseen sekä vertaistuesta tehtyihin tutkimuksiin toteamme, että vertaistukitoimintaa tulisi kehittää ja ottaa se osaksi vankeusrangaistusta suorittavien perheiden tukijärjestelmää. Vertaistoimintaa tulisi tukea taloudellisesti julkisista varoista, vaikka järjestävänä tahona on kolmas sektori. Niin kuin jatkotutkimuksen aiheissakin jo toimimme esille, vertaistoiminnan eri muodot tulisi kohdentaa koko perhettä koskeviksi.

Vertaistuki on kiinnostava ilmiö yhteiskunnassamme. Internetin ansiosta vertaistuki on nykyisin yhä suuremman ihmisjoukon saatavilla, kun maantieteellinen sijainti ei vaikuta tuen saamisen mahdollisuuksiin. Uskomme, että kynnys vertaistuen hakemi-

seen on madaltunut, koska toisia ei tarvitse välttämättä kohdata kasvotusten. Tukea uskalletaan hakea arkaluontoisissakin asioissa. Kuitenkin myös perinteiset, kasvotusten kokoontuvat vertaistukiryhmät ovat edelleen suosittuja.

Ammattilaiset voivat ottaa mallia vertaistukiryhmien tavasta kohdata ihminen. Heidän tulee ymmärtää, että usein voimaannuttavinta on pelkkä läsnäolo ja kuunteleminen. Tärkeintä on luottamuksellisen suhteen luominen asiakkaaseen ja toisen ihmisen kohtaaminen subjektina, ei pelkästään ongelmansa määrittelemänä. Nykyisessä maailmassa ammatit ja arkielämä vaativat enemmän tietoa kuin ennen. Tietoa täytyy soveltaa eikä pelkkä ulkoa opittu taito auta käytännön toiminnassa. Ihmisten hyvinvointiin voidaan vaikuttaa tarkoituksenmukaisilla tavoilla vaikkapa viitekehysesemme avulla.

Mielestämme on tärkeää tulevana sosionomeina arvostaa omaa ammattitaitoa ja tätä nimenomaista tutkimustyötä. Nostamalla tutkimustyömme arvostusta, nostamme samalla asiakkaiden arvostusta yhteiskunnassamme. Aihevalinnan pidimme alusta loppuun sen ansaitsemassaan arvossa. Uskomme, että marginaalisen asiakasryhmän nostaminen esille herättää keskustelua ja siten kehittää ammatti-identiteettiä meillä ja työelämän eri edustajilla.

LÄHTEET

Aalto, M. 2002. Turvallinen ryhmä. Forssa: Forssan Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hulmi, H. 2004. Ihminen, vertainen. Vantaa: Mielenterveyden keskusliitto.

Hyväri, S. 2005 Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Nylynd M. & Yeung A. (toim.). Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 214.

Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Suomen Mielenterveysseura, Laadukasta kulttuuria vapaaehtoisuuteen hanke. SMS-Tuotanto Oy 2007.

Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi, suomalainen. Juva: WS Bookwell Oy.

Lappi-Seppälä, T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

Mikkonen, I. 2009. Sairastuneen vertaistuki. Kuopio: Yliopisto.

Nieminen, J. & Tuokkola K. 2008. Jyvällä -projektin väliarviointi 2008. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys Oy.

Nylynd, M. 2005. Vertaisryhmät kokemusten ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa Nylynd, M. & Yeung A. (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä:

lä: Gummerus Kirjapaino Oy, 195, 206.

Perhe muurin toisella puolella. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2003. Työryhmän mietintö. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Salovaara, R. 2005. Valintojen viidakossa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Tutkioppilastyön koulutusmateriaali. Helsinki: Miktor.

Sassi, T. Moni lapsi elää vankeuden varjossa. Sosiaalitieto 5/2009. Kirjapaino Uusimaa, 6.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulu University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Painamattomat lähteet:

Heiskanen, T. & Hiisijärvi, S. 2008. Vertaisryhmä ja sen ohjaaminen. Elä! Elämän punaista lankaa etsimässä. [Viitattu 9.10.2008]. Saatavissa: <http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienohjaaminen.php>

Jyvällä -projekti 2006. [Viitattu 21.11.2008]. Saatavissa: <http://www.jyvalla.fi/jyvalla.html>

”Koettiin olevamme se perhe”. Kriminaalihuollon tukisäätiö 2009. [Viitattu 27.8.2009]. Saatavissa: http://www.krits.fi/DOKUMENTS/BIKVA_moniste.pdf

Kriminaalihuollon tukisäätiö, oppaita 1/2006. ”Kun perhe lusii”. [Viitattu 20.8.2009]. Saatavissa: http://www.krits.fi/DOKUMENTS/Kun_perhe_lusii.pdf

KRIS- Kuopio/Joensuu/Jyväskylä 2006. KRIS. [Viitattu 5.11.2009]. Saatavissa: <http://www.kris.fi/?id=34>

Kris on? 2006. KRIS. [Viitattu 5.11.2009]. Saatavissa: <http://www.kris.fi/?id=110>

Käytännön toiminta. Vankien omaiset 2006. Tukea, tietoa, toimintaa. [Viitattu 5.11.2009]. Saatavissa: <http://www.vankienomaiset.fi/?id=23>

Laitoniemi, M. 2006. Elämän mielekkyys ja oman mielen hallinta. Hyvän mielenterveyden ylläpito. [Viitattu 17.11.2008]. Saatavissa: <http://www.nettineuvo.fi/index.asp>

Läheisriippuvuus. Päihdelinkki 2005. [Viitattu 12.8.2009]. Saatavissa: <http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/415-laheisriippuvuus>

Perhe on ykkönen, perheleiritoiminta vankilassa. Rikosseuraamusalan käsikirjoja 2 / 2007, [Viitattu 3.9.2009]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/ehjcx9.pdf>

Toiminnan perusajatuksia. Versova 2007. [Viitattu 25.11.2009]. Saatavissa: <http://www.versova.fi/pages/vertaisryhmae-toiminta.php>

Vanhemman vankeusrangaistus. Sosiaaliportti 2009. [Viitattu 20.8.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/vanhemmanvankeus/>

Vankeuslaki (N:o 767/2005). [Viitattu 3.9.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050767>

Vankiloissa tehtävä perhetyö. Portti vapauteen 2009. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavissa: <http://www.porttivapauteen.fi/yhteiset/index.php?id=426>

VAO:n synty. Vankien omaiset 2006. Tukea, tietoa, toimintaa. [Viitattu 5.11.2009]. Saatavissa: <http://www.vankienomaiset.fi/?id=23>

Voimaantumisen edellytykset. Versova 2007. [Viitattu 25.11.2009]. Saatavissa:
<http://www.versova.fi/pages/vertaisryhmae-toiminta/vertaisryhmaellae-on-vaikutusta.php>

VERTAISTUKIRYHMÄN OHJELMARUNKO

Ryhmätapaamiset

3.12.tutustuminen / ryhmäytyminen

17.12. pikkujoulutunnelmaa

7.1. hemmottelua värianalyysien merkeissä

21.1 minäkuva ja itsetunto, laiva-tehtävä

3.2 seksuaaliterapeutti luennoi parisuhteesta ja seksuaalisuudesta

18.2 ohjattu jumppa/rentoutus

4.3 arviointikeskustelua, laiva-tehtävän purkua

18.3 lopettajaiset

Ryhmätapaamisten tavoitteet

Ensimmäisen tapaamisen aikana (3.12.) keskustelemme käytännön asioista, kirjaamme yhteiset säännöt ja laitamme ryhmän nimen mietintämyssyyn. Alussa käymme läpi kokoontumisajankohdat ja myös ryhmän päättymisen ajankohdan. Näin siksi, että tietoisuus ryhmän kestosta on osa turvallisuuden rakentamista. Kerromme ryhmäläisille opinnäytetyöstämme ja keskustelemme sen tarpeellisuudesta. Vaitiolovelvollisuus ja salassapitoasiat käymme läpi huolellisesti sekä kysymme luvan mahdolliselle viimeisen kokoontumiskerran videoinnille.

Kysymme toiveita ryhmän kokoontumisien ajankohdasta ja sisällöstä ja siitä, onko parempi tavata viikoittain vai kahden viikon välein. Osallistujat saavat kirjata odotuksensa vertaisryhmästä palauttamalla ne palautelaatikkoon. Keräämme ne siksi, että tavoitteiden toteutumista on myöhemmin parempi arvioida. Teemme myös ryhmäytymisharjoitteita jotka löytyvät liitteestä 3.

Ensimmäisen ryhmätapaamisen tavoitteina ovat tutustuminen, ryhmäytyminen ja luoda turvallisen ilmapiirin luominen. Valmistelemme sisätilan tuikuilla, liinoilla ja musiikilla turvallisen ja lämpimän tuntuiseksi. Ulkotulet toivottavat ryhmäläiset tervetulleiksi. Näemme erityisesti vaivaa juuri ensimmäisen kokoontumiskerran puitteiden luomisessa, koska ensitapaaminen on tärkein vuorovaikutuksen luoja

uudessa ryhmässä. On ohjaajista kiinni millaiseksi ilmapiiri muodostuu. Erilaisin keinoin pyrimme tukemaan hedelmällistä ryhmäytymistä sekä turvallisen ja sallivan ilmapiirin muodostumista. Turvallisessa ja sallivassa ilmapiirissä on jokaisella ryhmän jäsenellä tilaa olla oma itsensä ja saada äänensä kuuluville.

Toiseksi kerraksi (17.12.) olemme ajatelleet pitää kokoontumisen pikkujoulumerkeissä. Joulukuun saattaa olla ahdistavaa aikaa useammalle, jos puoliso on joulun poissa. Kokoontumisen ajattelimme aloittaa tunnekorteilla. Jokainen etsii korttien vaihtoehtoista sellaisen, joka kuvastaa sen hetkisiä tunteita. Tarkoituksenamme on näin viritellä keskustelua tunnekorttien pohjalta. Miten puolison poissaolo näkyy arjessa ja jaksamisessa? Usein on mukavampi keskustella, kun on jotakin tekemistä samaan aikaan. Siksi ajattelimme että voisimme syödä jotain ja askarrella/maalata samalla, esimerkiksi pilttipurkeista tuikkuja. Tavoitteena on voimaannuttaa puolisoa lisäämällä selviytymistä tukevia toimintoja helpottamaan yksinäisyydentunnetta ja ikävää. Ryhmätoiminta jatkuu geelikynttilöiden ja tuikkujen tekemisellä.

Kolmannella kerralla (7.1.) aiheena on itsensä hemmottelu värianalyysin merkeissä. Tavoitteena on itsetunnon vahvistaminen asiantuntijan tarjoamalla ulkonäköön liittyvillä käyttökelpoisilla vinkeillä. Näillä vinkeillä tuetaan itseluottamusta, jolloin ihmisen sisäinen voimantunne vahvistuu, ihminen voimaantuu (Siitonen 1999, 136 -137).

Neljännellä kerralla (21.1.) aiheena on minäkuva. Ihmisen minäkuvalla tarkoitetaan hänen omaa käsitystään siitä, minkälainen hän on, mitkä ovat hänen vahvuutensa ja heikkoutensa, mitä hän osaa, mitä hän arvostaa ja mihin elämässään pyrkii. Minäkuva ohjaa ihmisen valintoja ja päätöksiä ja sen pohjalta hän tekee elämäänsä koskevat suuret ratkaisut. Mitä tietoisempia ja harkitumpia nämä ratkaisut ovat, sitä enemmän ihminen kykenee hallitsemaan elämäänsä. (Keltikangas- Järvinen 2000, 17.)

Tällöin ohjeistamme ryhmäläiset tekemään laiva-tehtävän, missä on tarkoitus piirtää laiva eri osineen, taivas ja karikot. Jokainen laivan osa symboloi asioita omasta

elämästä. Taivaaseen kirjoitetaan unelmia, haaveita ja purjeisiin kannattelevia asioita omassa elämässä. Karikoihin kuuluvat ne huonot asiat, ”elämisen esteet”. Tavoitteena on pohtia oman elämän hyviä ja huonoja puolia. Kun ne ovat silmien edessä paperille kirjoitettuna, saattaa havahtua asioihin joita ei ole aikaisemmin edes ajatellut. Tämä tehtävä on minäkuvan vahvistamiseksi (Liite 6).

Tiistaina (3.2.) seksuaaliterapeutti luennoi parisuhteesta ja seksuaalisuudesta. Parisuhde on koetuksella vankeusrangaistuksen aikana. Mieltä askarruttavat monet parisuhdetta koskevat intiimit kysymykset muun muassa perhetapaamisiin liittyen. Tavoitteenamme on hyödyntää asiantuntijan tietämystä ja ryhmän vertaiskokemukset. Tämä kerta on tarkoituksella tiistaina, koska keskiviikko ei sopinut asiantuntijalle.

Keskiviikkona (18.2.) meillä on liikuntaohjaajan venytys-rentoutus -tuokio. Tavoitteenamme on luoda hyvää mieltä liikunnan ja yhdessä tekemisen keinoin. Pyrimme näin tukemaan yksilön hyvinvointia, jaksamista sekä tarjota mahdollisuus kokeilla tätä liikuntamuotoa.

Keskiviikkona (4.3.) tarkoituksenamme on keskustella tekemästämme laiva-tehtävästä ja muun muassa siitä onko aiemmin piirrettyihin karikoihin tullut muutosta vertaisryhmän avulla. Tällä kerralla keräämme myös ryhmäläisiltä palautetta ja kerromme toiveemme ryhmän ”eloonjäämisestä” meidän ohjaamisemme jälkeen. Toteutamme videoinnin ryhmän luvalla tällä kokoontumiskerralla, jotta kaikki aineisto olisi mahdollisimman hyvin hyödynnettävissä sekä työn luotettavuus otettuna huomioon.

Viimeisellä kerralla keskiviikkona (18.3.) ovat vuorossa lopettajaiset. Syömme jotakin ja puhumme tunnelmista. Ryhmätoiminnan meidän osaltamme päättyessä irtaantumista helpottaa, kun mietimme yhdessä mitä muuta tukea on tarjolla. Tässä kohtaa tavoittemme on, että ryhmä jatkaisi toimintaansa. Tällä kerralla teemme jokaiselle ryhmäläiselle sydämet pahvista, joihin jokainen kirjoittaisi positiivisia asioita toinen toiseltaan.

HARJOITTEITA

Joskus voi olla vaikeaa esitellä itsensä uudessa ryhmässä. Tilanne voi jännittää ja pelottaa. Tällöin saattaakin olla helpompaa tehdä esittely jonkin leikin muodossa. Ryhmätilanteet voidaan aloittaa myös kysymällä esimerkiksi ”mistä tunnelmasta lähdit ryhmään?”, näin voidaan purkaa mahdolliset keskittymistä häiritsevät tekijät (Kaukkila & Lehtonen 2007, 104). Seuraavana on joitakin harjoitusehdotuksia, mitkä uskoisimme toimivan ryhmätilanteissa. Täytyy kuitenkin muistaa, että kohderyhmiä on erilaisia, ja alla olevat harjoitteet eivät automaattisesti sovi kaikille ryhmille.

1. Jokainen ryhmäläinen valitsee yhden kortin, esimerkiksi tunnekorteista mikä kuvastaa itseään. Jokainen vastaa vuorollaan esitettyihin kysymyksiin. Esittely ja tutustuminen: Mitä tämä kortti kertoo minusta? Miten se kuvaa luonnettani, harrastuksiani tai kykyjäni? Odotukset ryhmästä: Mitä toivon saavani ryhmästä? Mitä pitäisi tehdä ja mitä odotan muilta? Ryhmän tilanne ja ilmapiiri: Miten kortti kuvaa tunteina juuri nyt. Miten kortti mielestäni kuvaa ryhmän tunnelmaa? (Kaukkila & Lehtonen 2007, 99–100.) Tähän harjoitteeseen käy myös ihan tavalliset postikortit. Harjoitteen avulla on helppo käydä läpi myös tunnelmia ryhmään tulosta.

2. Ryhmän jäsenet esittelevät itsensä haluamanaan julkisuudenhenkilönä, kasvina, auton tai satuolentona (Kaukkila & Lehtonen 2007, 100). Valintaa voi myös perustalla lyhyesti. Tämän lisäksi sanotaan myös oma nimi.

3. Kukin piirtää itsestään paperille kuvan. Kun kuva itsestä on valmis, siihen liitetään omia ominaisuuksia, taitoja ja luonteenpiirteitä. Ominaisuudet voi sijoittaa vartaloon oikeille kohdille, esimerkiksi pään kohdalle voi kirjoittaa looginen ja sydämen kohdalle hyväsydäminen. Valmiit kuvat nimineen kiinnitetään seinälle. Kun minäkuvat ovat valmiita, ohjaaja antaa jatko-ohjeita; kuvaa voi täydentää positiivisilla asioilla kokoontumisen aikana, niin omaan kuin toistenkin kuvaan. (Aalto 2002, 66.)

Harjoite on muokattavissa erilaisin sovelluksin. Esittelyn voi tehdä esimerkiksi vain piirtämällä itsestään kuvan ja näyttämällä sitä samalla kun esitellään itsensä toisille ryhmäläisille. Harjoitteen voi tehdä myös niin, että kun kuvat on piirretty, esitelty ja laitettu seinille, niitä ei täydennetä enää muun tunnin aikana.

Olimme varautuneet pitämään yhden tapaamiskerran väkivaltateemalla, jos ryhmäläiset sitä toivovat. Alla olevat väittämät ovat keskustelun tukena. Väittämien pohjalta ryhmäläisten on helpompi jatkaa keskustelua.

Väkivalta ei ole yleistä

Väkivalta on alempien sosiaaliluokkien ongelma

Väkivaltainen käyttäytyminen johtuu temperamentista ja persoonallisuudesta

Väkivaltaisuus johtuu päihteistä

Väkivalta loppuu kun muutamme yhteen, menemme naimisiin tai kun saamme lapsen

Naiset haluavat vapaaehtoisesti jäädä väkivaltaiseen suhteeseen

Väkivalta perheessä on yksityisasia

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustatiedot

- Vertaisryhmä
- Perhetilanne
- Työ/opiskelutilanne
- Puolison vankeusrangaistus

Kykyuskomukset

- Käsitys itsestä ennen
- Käsitys itsestä nyt
- Käsitys itsestä muiden mielestä

Kontekstiuskomukset

- Tuki puolison vankeusrangaistuksen aikana
- Mahdollisuus vaikuttaa itse omiin asioihin
- Jaksamiseen vaikuttavat tekijät
- Iisalmen merkitys paikkakuntana vertaistoiminnassa

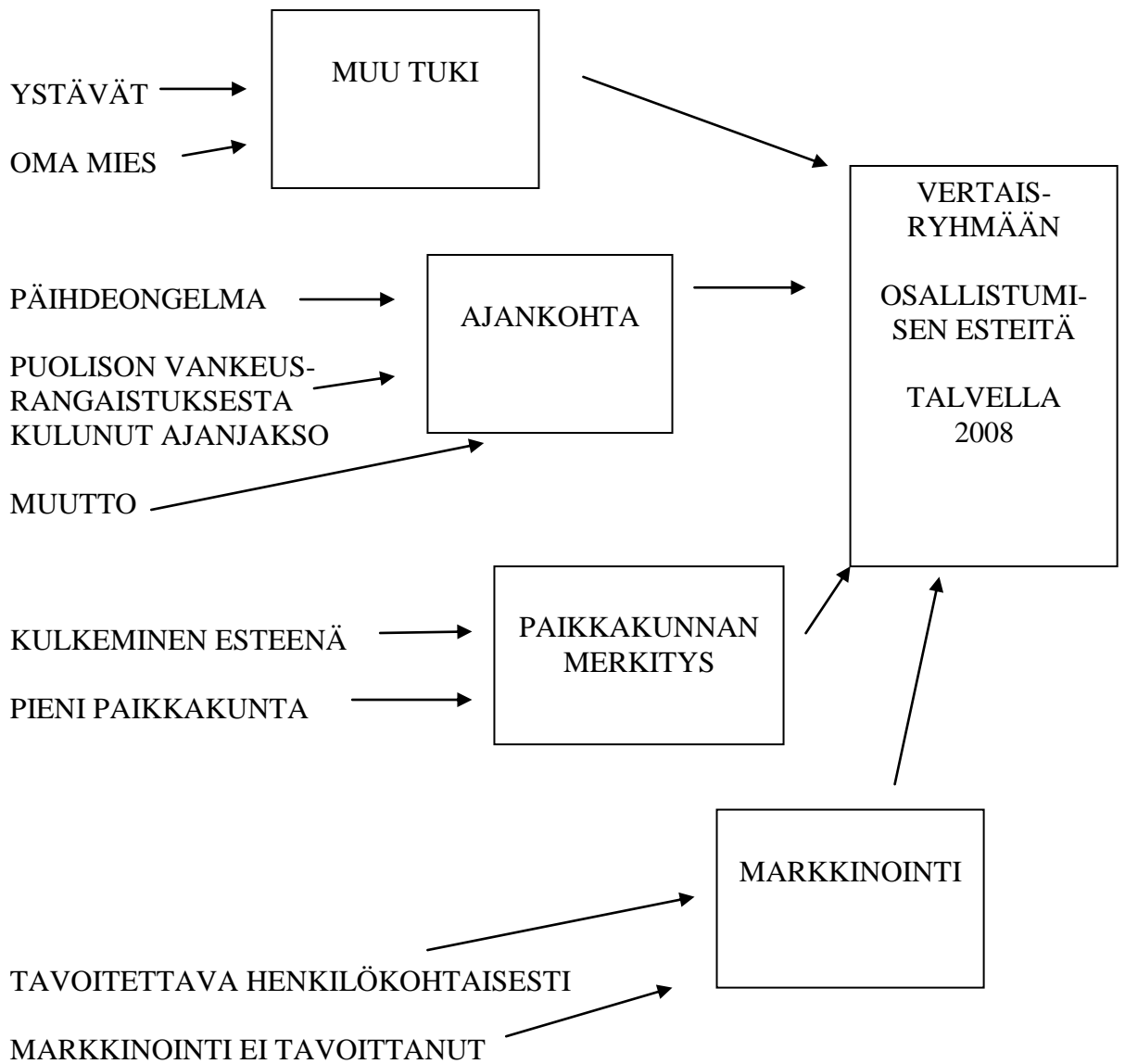
Emootiot

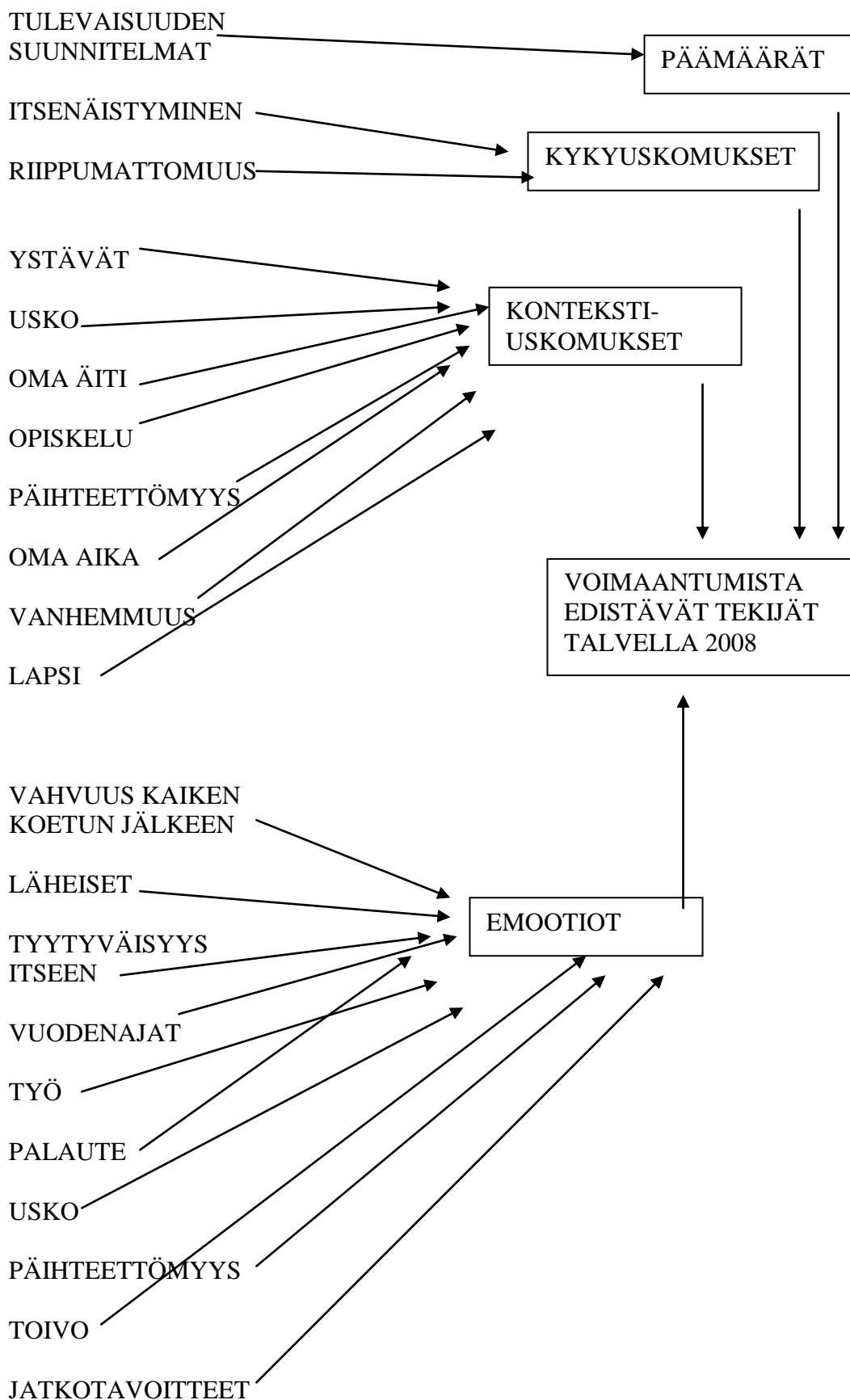
- Kokemukset toisista ihmisistä, heidän suhtautumisensa
- Rikoksen laadun merkitys
- Iloa tuottavat asiat
- Suuttumusta aiheuttavat asiat

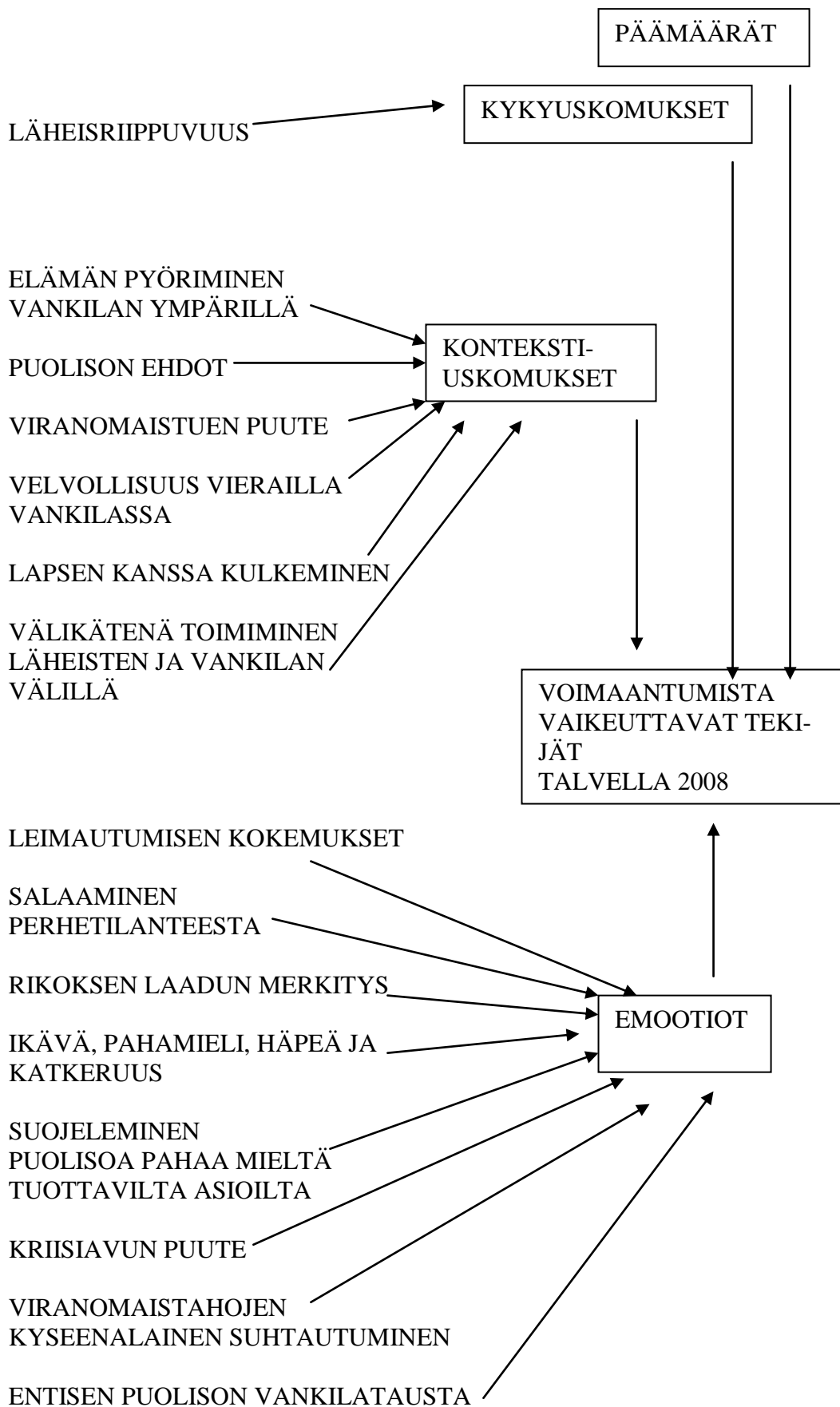
Päämäärät

- Tulevaisuudensuunnitelmat
- Odotukset elämältä

ABSTRAHOINTIKAAVIOT

Jyvällä - projekti
Elisa Hänninen
Ilvolankatu 14 A
74130 Iisalmi

MYÖNNETTY TUTKIMUSLUPA

Sosionomiopiskelijoille Stina Podduikinille ja Lotta Ruotsalaiselle on myönnetty tutkimuslupa liittyen vankeusrangaistusta suorittavien puolisoiden voimaantumisen ja vertaistukiryhmätoiminnan merkityksen tutkimiseen.

Iisalmessa tammikuussa 2009

Elisa Hänninen
Projektityöntekijä

LAIVA-TEHTÄVÄ

Laivassa on RUUMA, joka sisältää kokemuksia.

Laivassa on PURJEET, voima, joka vie eteenpäin.

Laivassa on ANKKURI, joka estää menemistä.

Laivassa on PERÄSIN, jonka asento määrittää järkeä ja tunnetta.

Laivasta näkee PILVIÄ, jotka ovat haaveita ja unelmia.

Laivan tiellä voi olla KAREJA, joihin matkanteko voi päättyä.

Ja maailmalla on TUULIA, joille emme voi mitään.

(Perhe on ykkönen, perheleiritoiminta vankilassa 2/2007, 50.)

RUUMA: Mitä perheen elämänhistoriassa on tapahtunut?

PURJEET: Mitkä ovat ne myönteiset voimavarat, jotka ohjaavat perhettä hyvään suuntaan?

ANKKURI: Mitkä asiat ovat aiheuttaneet perheen elämään hankaluuksia?

PERÄSIN: Mikä suunta ja mitkä tavoitteet ohjaavat perheen laivaa hyvään suuntaan?

PILVET: Mitkä ovat perheen tulevaisuuden unelmat ja haaveet?

KARIT: Mitkä asiat ovat vaikeita tai hankalia tässä elämäntilanteessa?

TUULET: Mitkä vaikeudet ovat sellaisia, joihin emme voi itse vaikuttaa?

(Perhe on ykkönen, perheleiritoiminta vankilassa 2/2007, 50.)